

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Jaanuar 2014 nr 1 (2423) • Tartu ülikooli ajakiri

SELLES NUMBRIS:

MUUTUSED ÜLIKOO LI MUUSEUMIDES

KEELEVAHETUS ÜLIKOO LIS POLE MIDAGI
UUDSET

TARTU ÜLIKOO LIS ALUSTATI TASUTA AVATUD
E-KURSUSTE TEGEMISEGA

TUDENGITE HUVI
ÜHISELAMUTE VASTU KASVAB

Uue näoga veebikodu

Merilyn Merisalu
UT peatoimetaja

Terve möödunud aasta tegeles UT toimetuse küsimusega, kuidas uuendada ajakirja kodulehte nii, et tulemus oleks ajakohase välimusega ja lihtsalt käsitlevat.

Jaanuarikuus 2013 tegime kolm fookusrühma uuringut, osalejateks valiti kahe rühma jagu ülikooli töötajaid (nii administratiivala kui ka akadeemilised töötajad) ja ühe rühma jagu üliõpilasi. Valikupõhimõte oli, et soovitatavalt oleksid esindatud kõik valdkonnad ja õppeastmed.

Kõigis fookusrühmades arutati UT lugemise, selle motivatsioonide ja huvide üle. Koos analüüsiti nii ajakirja paberväljaannet kui ka selle kodulehte ning arutluse tulemusena tehti hulk ettepanekuid, kuidas anda ajakirja veebikodule selline uus välimus ja sisu, millega jääksid rahule kõik sihtrühmad.

Arutelude käigus pöörasid nii üliõpilased kui ka töötajad tähelepanu ka lisainfo esitamise ja teiste samal teemal artiklite käsitluste vajadusele. Leiti, et konk-

reetsele artiklile kõikvõimalike seoste ja lisaväärtuse loomine on igal juhul tervitatav. Eriti soovitati rohkem tähelepanu pöörata fotode kasutamisele ja videote lisamisele.

Toimetuse analüüsis kõik fookusrühmade ettepanekud hoolikalt läbi ning aasta teises pooles alustasime uue veebi ehitamisega. Valisime veebile uut nägu andma disainifirma Fraktali ning funktsionaalsuse eest vastutama tarkvaraarendaja Mekaia.

Eelmise aasta detsembrikuu ajakirja sai veebis lugeda juba uuel kujul. Uue kodulehe avaleht on märksa pildikesksem ja pakub korraga ülevaate pea kõigist ajakirja olulisematest artiklitest. Samuti näeb jooksvat infot nii ülikooli enda kui ka TÜ teadusportaali Novaa-tori kõige värskematest uudistest.

Oleme kõik ajakirja artiklid paigutanud viie suure kategooria alla. «Aktuaalne» koondab enda alla lühiduudised ja pikemad päevakajalised teemad, «Arvamus» toimetuse juhtkirja, kolumni, arvustuse ja essee, «Inimesed» kõik isikupõhised artiklid ja reisikirja, «Teadus» nii ajaloo ja väitekirja rubriigid kui ka üldisemad teadusartiklid ning «Teated» kõik ajakirja paberväljaande tagumises osas paiknevad lühemad teadaanded.

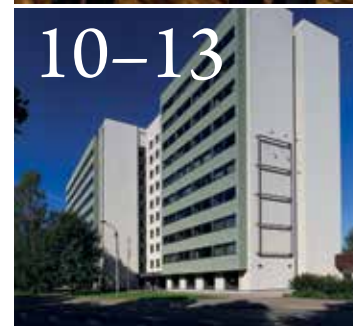
Iga kategooria artiklit lugedes on samal ajal hea ülevaade ka teistest selle alla kuuluvatest lugudest ning konkreetse teemaga seonduvad teised UT artiklid olemegi teksti all eraldi välja toonud. Samuti annab uus koduleht võimaluse artiklite juurde lisada pildigaleriisid ning tulevikus on kavas lisamaterjalina pakkuda ka asjakohaseid audio- ja videolugusid.

Seoses veebiplatvormi vahetusega võib olla aga raskendatud vanemate artiklite leidmine. Seni, kuni toimetuse tegeleb eelmiste ajakirjanumbrite uude veebi üleslaadimisega sektsiooni «Arhiiv» alla, võite veel mõnda aega külastada ka meie vana kodulehte aadressil www.4ajakiri.ut.ee.

Loodame, et UT uus koduleht pakub lugejatele palju avastamis- ja kasutamisrõõmu! ☺

8

10–13

22–23

34–37

40–42

- 8 Tudengite äriideede kaleidoskoop pani üliõpilaste projektid ettevõtlust soodustavatele auhindadele võistleva.
- 9 **KOLUMN:** Tartu ülikooli muuseumi arendusjuht Mairo Rääsk kirjutab, kuidas on ülikooli muuseumid uueks aastaks muutunud.
- 10 **AKTUAALNE:** Üliõpilasküla lubab Tartu tudengitele jätkuvalt soodsate hindade ja tingimustega ühiselamukohti.
- 14 **PERSOON:** Külalisprofessor Rudolf Kiefer juhib tähelepanu sellele, kui imelised on loodus, ilm ja inimesed Eestis.
- 18 **AKTUAALNE:** Keelevahetus ülikoolis on olnud õhus ka varem.
- 22 **ARVUSTUS:** Tartu elektropopduo NimmerSchmidt värske debüütplaad «Kirgede torm».
- 24 **AKTUAALNE:** Tartu ülikoolis alustati tasuta avatud e-kursuste tegemisega.
- 26 **VÄITEKIRI:** Ester Bardone külastas paarikümnet Eesti turismitalu, et uurida maaeluteenuste etenduslikke aspekte.
- 30 **TEADUS:** Tavapärastelt jaotatakse eesti murded põhja- ja lõunaääri murreteks, Tartu ülikoolis kaitstud doktoritöö tulemusena selgus aga, et verbiühendite tasandil on olulisemad erinevused hoopis ida- ja läänemurde vahel.
- 34 **VILISTLANE:** Aastavahetusel Eesti jalgpallikoondise peatreeneri ameti uuele mehele üle andnud Tarmo Rüütli nendib, et kui teenid leiba sellega, mis teistele on hobi, on raske öelda, mida vabal ajal teed.
- 38 **ESSEE:** Teadus on lahe, päriselt ka.
- 40 **REISIKIRI:** Välismaalt head õppekeskkonda otsivatel üliõpilastel tasub mõelda ka Helsingi ülikooli peale.
- 43 **AJALUGU:** 29. detsembril möödus Eesti ülikooli esimese rektori Henrik Koppeli (1863–1944) sünnist 150 aastat.
- 47 juubelid, kaitsmised, tunnustused, teated

Järgmine Universitas Tartuensis ilmub 7. veebruaril 2014.

UT

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Universitas Tartuensis on Tartu ülikooli ajakiri. Ilmub kord kuus. Tiraaz 3700. Tellimisindeks Eesti Postis 00892 • Tartu, Ülikooli 18–102; Tel: 737 5680, 523 1751; e-post: ajakiri@ut.ee; www.ajakiri.ut.ee. Postiaadress: Ülikooli 18, Tartu 50090 • **Vastutav väljaandja:** Illari Lään; **peatoimetaja:** Merilyn Merisalu; **toimetajad:** Signe Ivask ja Mart Zirnask; **keeletoimetaja:** Marika Kullamaa; **küljendaja:** Margus Nõmm; **fotograaf:** Andres Tennus; **infotoimetajad:** Kristina Hermann, Kady Sõstar; **Trükk:** Ecoprint • Kõik Universitas Tartuensis avaldatud artiklid jm tekstid ning fotod ja illustratsioonid on autoriõigusega kaitstud teosed. Toimetuse lubab neid kasutada vaid koos viitega autorile ja Universitas Tartuensisile. • Toimetusel on õigus kaastöid nende selguse huvides toimetada ja lühendada. • **UT kolleegiumi esimees:** Maaja Vadi, **liikmed:** Sulev Kõks, Ivo Volt, Mart Noorma, Villu Päärt, Indrek Treufeldt, Katrin Pajuste-Kuul, Liina Liiv.

roheline trükkis

Trükitud taastoodetud paberile looduslike trükkivärvidega. ©Ecoprint

Jaanuaris kõik raamatud, kirjatärbed ja meened Tartu Ülikooli tudengile 15% soodsamalt!

Soodustus kehtib tudengistaatust tõendava dokumendi ettenäitamisel.

TARTU ÜLIKOOI RAAMATUPOOD
1632

AVATUD AADRESSIL **RAEKOJA PLATS 11**

Soodustus ei laiene e-lugeritele, kinkekaartidele ja postmarkidele.

Ülikool pääses edetabelisse

Vene infoagentuur Interfax avaldas esmakordselt ülikoolide edetabeli, kus SRÜ, Gruusia ning Balti riikide esimese 200 seas on esindatud kõik suuremad Eesti ülikoolid.

Tartu ülikooli paikneb Eesti ülikoolidest parimana esikümne lõpus.

Interfaxi regioonideüleses edetabelis jagab Tartu ülikool üheksandat ja kümnendat kohta, Tallinna ülikool paigutub vahemikku 40–50, Tallinna tehnikaülikool on vahemikus 51–60 ning Eesti maaülikool 151–200. Edetabeli esikoht kuulub Lomonosovi nimelisele Moskva riiklikule ülikoolile.

Edetabeli koostamisel on võetud arvesse ülikoolide tulemusnäitajaid kolmes valdkonnas: õppetegevus (osakaal üldhindest 50 protsenti), teadustegevus (30 protsenti) ja rahvusvaheline tegevus (20 protsenti).

Õppetegevuse hinne põhineb

akadeemilise kogukonna ning tööandjate ja tööotsingufirmade kontaktide seas korraldatud maineküsitlusel (osakaalud vastavalt 25 ja 15).

Peale selle hinnati ülikoolide õppejõudude-teadustöötajate koosseisu, mis moodustas kümme protsenti üldhindest.

Teadustegevuse hindamisel võeti arvesse teadusproduktiooni mahtu venekeelses ja ülemaailmses teadusruumis (kummagi osakaal vastavalt viis protsenti) ning publikatsioonide viidatavust nii venekeelses kui ka ülemaailmses ruumis (kumbki 10 protsenti).

Ülikoolide rahvusvahelise tegevuse hindamisel on Interfax indikaatoritena kasutanud ühelt poolt SRÜ ja Balti riikide ning teiselt poolt SRÜ ja Balti riikide ning «kaugvälismaa» vahelise üliõpilasmobiilsuse ning teaduskoostöö mahtu.

TÜ talispordipäev on 6. veebruaril Käärikul

Tänavune TÜ töötajate ning nende pereliikmete talvine spordipäev toimub 6. veebruaril Kääriku puhke- ja spordikeskuses.

Talispordipäev on hea võimalus veeta üks meeleolukas päev koos oma töökaaslaste ning pereliikmetega. Tegeleda saab nii suusatamise, uisutamise, kelgutamise kui ka kepikõnniga. Pärast väsitavat spordielamust on võimalik end kosutada sooja supi ja mustikakisselliga ning sooja saunaga.

Sel ajal, kui vanemad sportides

möötu võtavad, saab lapsed jätta tegutsema siseruumides olevasse lastehoidu.

Seekord kuulutame just talvisel spordipäeval välja TÜ sportlikumad töötajad ja kõige sportlikuma üksuse. Täpsem ajakava selgub jaanuaris, siis algab ka eelregistreerumine. Käärikul on avatud suusalaenutus.

Tartust Käärikule ja tagasi saab sõita tellitud bussidega. Talvisel spordipäeval osalemine on ülikooli töötajatele ning nende pereliikmetele tasuta.

Euroopa kolledži direktor valiti tagasi

Tartu ülikooli senat valis detsembrikuisel istungil teiseks ametiajaks tagasi senise Euroopa kolledži direktori Kristiina Tõnnissoni. Uue ametiaja prioriteedina näeb Tõnnisson aktiivõppe osakaalu suurendamist ning sotsiaalteadusliku rakendusuurigute keskuse RAKE välispartnerite võrgustiku laiendamist.

Tõnnisson tunnistas, et kandideeris uuesti, kuna talle meeldivad Tartu ülikool, Euroopa kolledži idee ja meeskond. «Praegu on kõrghariduses väga põnevad ajad ning ülesanded. Mitmed huvitavad ideed on pooleli ning võimaluse korral tahan neisse ka ise panustada,» lisas ta.

Euroopa kolledži lähiaastate ülesandena näeb Tõnnisson õppekavadega seoses aktiivõppe osakaalu suurendamist ning panustamist tudengite sotsiaalsete ja praktiliste oskustele.

«Samuti on meil mitmeid ideid, kuidas siduda omavahel õpe ja sotsiaalteaduslikud rakenduslikud uuringud. Seoses programmi «Horizon 2020» on meil plaan tugevdada RAKE välispartnerite võrgustikku ning olla aktiivsemalt esindatud ka Eestist väljaspool. Oleme juba nüüd aktiivselt kaasa aidamas Eesti Euroopa Liidu eesistumisele aastal 2018, kuid mitmed plaanid ja ideed ootavad veel oma aega,» rääkis Tõnnisson.

Tõnnisson jätkab kolledži juhi ametis pärast töölepingu uuendamist Tartu ülikooliga.

Uued IUT-i ettepanekud

Detsembri lõpus avalikustas Eesti teadusagentuur uued institutsionaalse uurimistoetuse rahastamise ettepanekud.

Teadusagentuuri ettepanek on rahastada möödunud aasta institutsionaalse uurimistoetuse vooru tulemusel kokku 75 uut uurimisteemat üheksas teadusametuses kogusummas 13 277 900 eurot. Rahastamisetpaneku kinnitab haridus- ja teadusminister.

Ligi pooled rahastamisetpanekud on otseselt seotud Tartu ülikooliga: TÜ teadusteamadest on plaanis rahastada 38 uut teemat kogumahas 6 450 200 eurot. Tallinna tehnikaülikoolis rahastatakse 16 (mahus 3 032 000 eurot), Tallinna ülikoolis nelja (413 900 eurot) ja Eesti maaülikoolis kolme uut uurimisteemat (812 000 eurot).

Esmakordselt anti koos institutsionaalse uurimistoetusega välja ka toetus kaheksale tuumiktaristu objektile. Tuumiktaristu on teadusametusele kuuluv uurimisteemade täitmiseks vajalik taristu, mis on moodustatud avalikes huvides ja mida on võimalik kasutada teistel isikutel.

Tuumiktaristu toetust võis taotleda ja kasutada ainult tuumiktaristu asutustevahelise ühiskasutuse kulude katmiseks. Tuumiktaristule oli võimalik toetust taotleda ainult juhul, kui tuumiktaristu on kantud vastavasse loendisse. Kõigi heaks kiidetud ettepanekute esitaja või partner oli Tartu ülikool. Tuumiktaristu toetuseks oli riigieelarves planeeritud 523 717 eurot.

16. detsembril tunnustas rektor Volli Kalm TÜ kunstimuseumis raamatu «Matemaatika õhtuõpik» autoreid initsiatiivi eest uuendusmeelse raamatu kirjutamisel ja seeläbi noortes reaalinete vastu huvi tekitamise eest.

Kohtumisel andis rektor noortele autoritele üle ülikooli tänukirja ja stipendiumi ning avaldas lootust, et matemaatikute algatus leiab rohket järgimist. Rektori sõnul on «Matemaatika õhtuõpiku» loomine eeskujuks tõstmist vääriv üliõpilasalgatus. «Ei ole just tavaline, et üliõpilased kirjutavad omal vabal tahtel õpiku sageli raskeks ja elukaugeks peetava aine jaoks,» ütles Kalm.

TÜ matemaatika doktorant Kristjan Korjus, matemaatika doktorant Prantsusmaal Lyonis Juhan Aru ja kunstnik Elis Saar seletasid raamatut tutvustades, et iseseisvaks lugemiseks mõeldud õhtuõpiku idee on selgitada, kust pärinevad gümnaasiumiastme matemaatika õppekavas esinevad mõisted ja meetodid ning kuidas neist mõelda. Raamatusse lisasid nad ka seiku ajaloo ja argielust, et tuua matemaatika õppimisse rohkem rõõmu ja elulisust ning näidata, kuidas «kuiv» matemaatika võiks moodustada üsna kasuliku ning huvitava osa igaühe elust. Foto: Andres Tennus

Doktoritööde kogumik muutub populaarteaduslikuks

Rahvusülikooli aastapäeval promoveeritavate doktorite väitekirjadest on siiani avaldatud eesti ja inglise keeles lühikokkuvõtted. 2014. aasta promoveerimisel antakse igale doktorile aga kaasa populaarteaduslikus võtmes dissertatsioonide kokkuvõtteid sisaldav kogumik.

Selle tarvis kirjutatakse aasta jooksul kaitstud väitekirjadest lühikesed populaarteaduslikud

artiklid, mille juures on ka ülevaade doktori haridus- ja teenistuskäigust ning kontaktandmed, mis võiksid pakkuda huvi nii ettevõtjatele, kolleegidele või ka meediale.

Kogumiku panevad kokku ülikooli teaduskommunikatsiooni spetsialist ja Novaatori peatoimetaja, kes võtavad ühendust iga väitekirja kaitsjaga.

Teadustööde konkurss lõppes võidukalt

Üliõpilaste teadustööde riiklikul konkursil olid edukaimad Tartu ülikooli tudengid. Valdakondlike preemiate kõrval pälvis konkursi ühe peapremia Mardo Kõivomäe konkursile esitatud doktoritöö molekulaarbioloogias, mille juhendaja on vanemteadur Mart Loog.

Kõivomäele tõi võidu doktoritöö «Uurimustöö *Saccharomyces cerevisiae* tsükliinist sõltuva kinaasi Cdk1 substraadispetiifilisusest ja multifosforüleerimise mehhanismist». Doktoritöö sisu oli pärmi rakutsükli pearegulaatorite, tsükliin-Cdk1 komplekside substraadispetiifilisuse ja multifosforüüli-

mise mehhanismide uurimine.

Hindamiskomisjon tõstis esile nii autori suurepäraseid publikatsioonide erialastes tippajakirjades kui ka töö tulemusi rakutsükli reguleerimisel, mis võiksid tulevikus anda tulemusi uute ravimite väljatöötamisel või biotehnoloogiliste protsesside optimeerimisel. Mardo Kõivomägi pälvis ka juhendaja tänukirja esimese preemia saanud Tartu ülikooli bioloogia eriala üliõpilase Mihkel Ördi bakalaureusetöö juhendamise eest.

Konkursile saabus 473 teadustööd 32 ülikoolist, millest 17 olid välisülikoolid. Ligi poole konkur-

sil osalenutest moodustasid TÜ tudengid. Üliõpilaste teadustööde riiklikul konkursil jagati preemiaid neljas valdkonnas: bio- ja keskkonnateadused, ühiskonnateadused ja kultuur, terviseuuringud ja loodusteadused ja tehnika. Konkursil autasustati rahalise preemia või haridus- ja teadusministri tänukirjaga kokku 86 tööd, millest Tartu ülikooli tudengeid premeeriti 31 rahalise preemia ning 24 tänukirja.

Kõige enam töid esitati ühiskonnateaduste ja kultuuri valdkonnas ning magistriõppe tasemel.

Riik püüab õppetoetuse süsteemi parandada

Riigikogu võttis möödunud kuul vastu õppetoetuste ja -laenu seaduse muudatused, mis tulenesid vajaduspõhiste õppetoetuste esimese taotlusvooru tulemuste analüüsist. Eelnõuga parandati vajaduspõhiste õppetoetuste süsteemi, eesmärk oli kõrvaldada süsteemis esinevat ebaõiglust.

Edaspidi loetakse tudengi perekonna hulka sissetuleku arvestamisel ka kuni 24-aastased statsionaarõppes olevad gümnaasiumiõpilased. Ühtlasi ei arvestata vanemliku hoolitsuseta jäänud üliõpilaste puhul toetuse saamisel nende bioloogiliste vanemate sissetulekut. Muudatusena on võimalik vajaduspõhist õppetoetust taotleda kogu õppeaasta jooksul, samuti kasvab sissetuleku ülempiiri pereliikme kohta 280 eurolt kuus 299 euroni kuus.

Eesti üliõpilaskondade liidu meelest ei arvesta õppetoetuste

seadus ka edaspidi tudengi tegelikku sissetulekut. Üliõpilaskondade liidu juhataste liige Johann Peetre leiab, et vajaduspõhiste õppetoetuste taotlemisel toimub perekonna sissetuleku arvestamine eelnenud aasta tuludeklaratsiooni andmete põhjal. «Süsteem on automaatne ning taotleja ei saa enda andmeid täiendada ega muuta,» lisas ta.

Sellise regulatsiooni tõttu tekib aga olukord, kus vajaduspõhisest õppetoetusest jääb ilma tudeng, kelle majanduslik olukord on võrreldes möödunud aasta tuludeklaratsiooniga muutunud ning tema sissetulek on tegelikkuses piisavalt madal, et saada vajaduspõhist õppetoetust. Möödunud aasta alguses pakkus Eesti üliõpilaskondade liit välja vajaduspõhise eritoetuse, kuid see jäi määrusest välja. Kultuurikomisjon plaanib ettepaneku

juurde tagasi tulla käesoleva aasta veebruaris.

Esimene vajaduspõhise õppetoetuse taotlusvoor oli möödunud aasta septembris. Analüüs näitas, et üle poole esmakursuslastest, kes avalduse esitamise korral oleksid õppetoetuse saanud, ei teinud seda. Haridusministrijuuri kõrghariduse osakonna juhatajale Helen Põllole tuli leige huvi taotlemise vastu üllatusena. «Septembri taotlusvoor näitas, et 52 protsenti neist, kes toetust oleksid saanud, ei hakanud seda taotlemagi,» ütles ta.

Õppetoetust oluks õigus saada 33 protsendil möödunud aastal õppima asunud 14 000 tudengist. Väikese huvi tõttu saab sügissemestril toetust vaid 16 protsenti üliõpilastest. Järgmine taotlusvoor avaneb käesoleva aasta veebruaris, õppetoetust saab taotleda eesti.ee keskkonnas.

Viljar Piir (paremal) esitles võistlusel StringChangeSystemit ja viis koju teise koha.

Foto: Andres Tennus

Kaleidoskoop tõi projektid pildile

Tartu ülikooli majandusteaduskonna sügissemestri ettevõtluskursused lõpetati möödunud aastal 11. detsembril suurejoonelise äriplaanide ja -kontseptsioonide võistlusega «Tudengite äriideede kaleidoskoop».

Ettevõtluskeskuse lektor Mervi Raudsaar selgitas, et «Tudengite äriideede kaleidoskoobi» võistluseks valmis kokku ligi 40 äriplaani ja 30 ärikontseptsiooni, millest tihedas konkurentsivaliti lõpuüritusele 15 parimat. Tartu ülikooli ettevõtlusõppe projektid käsitlesid kõiki ettevõtluse etappe, alates äriideedest kuni olemasolevate kasvusooviga firmadeni.

Tartu ülikooli ettevõttemajanduse instituudi turunduse dotsent Andres Kuusik avaldas lootust, et kaleidoskoobil saavad üliõpilased luua kontakte üritusele osalema kutsutud ettevõtlusmentorite ja -inkubaatoritega, kelle toel pärast õppeaine läbimist oma äriideega edasi liikuda. Juba on ka kuulda, et mitmelgi rühmal vedas ja nad leidsid endale tugiisiku.

Võistlusel teise koha võitnud Viljar Piir tunnistas, et tema oli

üks, kes sai kaleidoskoobilt endale mentori. Edasi plaanib ta juba aktiivselt äri käima lükata, praegu valmistab ta toote prototüüpi. Tema tooteks on kitarristidele mõeldud leiutis, mis võimaldab vahetada jämedama keeltekomplekti peenema vastu ja vastupidi ning lihtsustab ka üldist keelte vahetust. «See tähendab, et enam ei pea ostma mitut kitarr, seade ise maksab umbes kümme korda vähem kui keskmine uus kitarr,» rääkis ta. Plussidena toob ta veel välja, et keeltevahetuse aeg lüheneb 70 protsenti ning keeltekomplekte saab korduvalt vahetada.

Viljar Piiril tekkis soov keeltevahetuse probleem lahendada isiklikul kaalutlusel. «Kitarride hinna tõttu on mul ainult üks kitarr, bändiga soovisin mängida kõrges häälestuses peenemate keeltega, aga sooloprojekti taht-

sin mängida madalas häälestuses jämedate keeltega,» kirjeldas ta. Sellele murele tuli lahendus leida ning nõnda asus ta ajurünnakule, mille tulemuseks oligi StringChangeSystem. Ta usub, et kliente leidub nii Eestis kui ka väljaspool. Plaanid on Viljar Piiril igatahes suured, esialgu ajab ta äri veebikeskkonna kaudu, seejärel soovib laiendada juba jaemüüki.

Lõpuüritusele valitud tiimid pidid esitlema on äriplaani või -kontseptsiooni kolme minuti jooksul žürii ja teiste üritusel osalejate ees ning vastama seejärel küsimustele. Žüriisse kuulusid haridus- ja teadusministeeriumi nõunik Karin Jaanson, Tartu ülikooli arendusprorektor Erik Puura, Tartu abilinnapea Kajar Lember ning ettevõtluskonsultandid Jutta Kuhlberg Tartu loomemajanduskeskusest ja Builditi tegevjuht Aleksander Tõnnisson. ①

Ideed teevad ilma

Mairo Rääsk

Tartu ülikooli muuseumi arendusjuht

Viimaste aastakümnete areng on suunanud muuseumid oma tegevuses rohkem avalikkuse poole. Tänapäeva muuseum on külastajatega pidevas dialoogis, inimesed ootavad muuseumilt suuremat kaasatust, paindlikkust ning vastavust nende ootustele.

Tänapäeva muuseumi rolli täitmiseks ning ülikooli märkimisväärse pärandi paremaks populariseerimiseks moodustati 1. jaanuaril Tartu ülikooli muuseum, mis kätkeb endas teadusajaloo- ja teemavaldkondade kogumit kunstist astronoomiani. Tartu ülikooli muuseumi alla kuuluvad Eesti vanimate mäluastutuste hulka kuuluv kunstimuuseum ülikooli peahoones, UNESCO maailma kultuuripärandi nimekirja kantud Tartu tähetorn, meditsiiniteaduse häll vana anatoomikum ning Toomel kõrguv ajalooline toomkirik.

Eestlastele, aga eeskätt tartlastele on Tartu ülikool ja selle teaduspärand iseenesestmõistetav, sellest räägitakse, kuid selle olemusse, tekke ja arengulukku vähesed süüvivad. Näibki, et just omade, st tartlaste ja eestlaste jaoks laiemalt, seisab meil ülikooli muuseumina ees suur ülesanne: kuidas mõtestada, tõlkida ja vahendada ülikooli ajalugu nii, et seda saadaks suurem avalikkuse tähelepanu ning huvi. Et eemärk saavutada, peame arendama sisulist koostööd ülikooli valdkondade, teaduskondade ja instituutidega. Sooviga muutuda ülikoolikesksemaks, on muudatusena käesolevast aastast

Foto: erakogu

ülikooli liikmetele tagatud kõikidesse muuseumimajadesse tasuta sissepääs.

Eestist väljaspool, eeskätt meie lähinaabrite juures, on Tartu kui teaduslinna tuntus üldiselt hea. Peaaegu iga Tartut tutvustav infovoldik mainib Tartut kui Eesti vaimupealinna keskust ning rõhutab selle tugevat seost Tartu ülikooliga. Seetõttu on oluline seda potentsiaali kui võimalust ülikooli mõtte ja pärandi tutvustamisel paremini rakendada. Lähtuvalt Tartut külastavatest välituristidest on meie põhifookus seotud eeskätt venelaste, soomlaste, lätlaste ja sakslastega. Et olla võimalikult mõjusad, peame leidma igale sihtrühmale oma lähenemise ning keskendumise ajaperioodidele, millega tekib suurem ühisosa ning huvi.

Toomemäe külastuspotentsiaali paremaks rakendamiseks kavandame ülikooli muuseumi peamajja, ajaloolisse toomkirikusse, muuseumipoe, mis avab oma uksed 1. mail.

Näitused, haridustegevus,

üritused ja programmid määravad suuresti muuseumi näo, tuntuuse ja maine. Siin on muuseumi ja külastaja kokkupuutepunkt kõige vahetum. 2014. aasta kommunikatsioonitegevuse keskmeks on TÜ muuseumi aastanäitus «Pea asi: maailm õlgadel». Näitusega tõstab ülikooli muuseum tulipunkti ühe oma peamise valdkonna – meditsiiniloo, sidudes nii ajaloolise pärandi kui ka uuendusmeelsed lähenemised. Näituse eesmärk on kõnetada atraktiivsel, selgel ning huvipakkuval moel inimese kõige keerulisemat osa, pead.

TÜ muuseumi kui ülikooli mälu hoidja ning ülikooli teaduste vahendaja roll on haridustegevus, mille keskmeks näeme eelmisel aastal suurepäraselt käivitunud Hullu Teadlase kui teadlase koondkuju ning tema kabineti arendamist. Alates jaanuarist korraldame igal laupäeval Hullu Teadlase kabinetis eksperimendi, mis avab ühe või teise põneva nähtuse seniteadmata tahke.

Viimaste aastate suundumus, mis räägib väga selgelt, et varasemat suvist unist Tartut külastab järjest rohkem nii välis- kui ka siseturiste, pani meid mõtlema suviste lahtiolekuaegadele. Nii oleme 2014. aastat alates maist septembrini avatud kuuel päeval nädalas kell 10–18, oktoobrist aprillini aga viiel päeval nädalas kell 11–17.

Loodame, et kavandatud uuendused aitavad TÜ muuseumis peituvat potentsiaali paremini rakendada ning tekitada oma tegevuse vastu suuremat avalikkuse tähelepanu ja huvi. ①

Tudengite huvi ühiselaslamute vastu kasvab

Foto:Andres Tennus

Hoolimata viimastel aastatel üliõpilaste arvu vähenemisest nii demograafilistel põhjustel kui ka vastuvõtutingimuste muutuste tõttu, püsib tudengite huvi ühiselaslamukohtade vastu suur ning näitab hoopis kasvumärke.

Merilyn Merisalu
merilyn.merisalu@ut.ee

Tartu üliõpilasküla haldab hetkel kaheksat üliõpilaselamut: Pepleri 14, Tiigi 14, Raatuse 22, Narva mnt 25, 27 ja 89, Purde 27 ning Nooruse 7. Majutust pakutakse eelkõige Tartu ülikooli tudengitele, vabade kohtade olemasolul ka teiste Tartu kõrgkoolide üliõpilastele ja Tartu linna külalistele. Majutuskohad on garanteeritud ka Tartusse õppima tulevatele välistudengitele.

Möödunud aastal uuendati ka ülikooli ja üliõpilasküla vahelist üürilepingut. MTÜ Tartu üliõpilasküla majutusjuhi Janika Hango sõnul on uues lepingus näiteks senisest selgemalt sõnastatud see, millesse täpselt kumbki pool investeerib.

«Tuginedes üliõpilasküla arengustrateegiale aastani 2018, lähtub üliõpilasküla hoonete haldamisel eeldusest, et investeeringud hoonetesse ja põhikonstruktsioonidesse teeb ja neid töid finantseerib ülikool. Investeeringud hoonete igapäevaseks majandamiseks, sealhulgas sisustamiseks, korrashoiuks ja hooldamiseks teeb ning hoonetes pakutavate teenuste, toodete ja tehnoloogia arenduskulud kannab üliõpilasküla,» tsiteeris Hango uut kokkulepet.

Samuti sai kirja see, et ülikool teeb ühiselaslamutesse ka neid investeeringuid, mille üliõpilasküla liikmete üldkoosolek korraliku põhjendusega ülikooli kapitalieelarvesse ettepanekuna esitab.

Eelmisel aastal tehtud TÜ

turundusklubi majutusuuring näitas muuhulgas ka seda, et üliõpilasküla ühiselaslamute keskmine täituvus on ligi 94%. Tegelikult on õppeaasta alguses kõigi ühiselaslamute täituvus ligi 100%, kuid õppeaasta kestel see eri põhjustel väheneb. Näiteks loobutakse kohast kaheses toas toakaaslasega mitesobimise tõttu või üüritakse-gi endale üksi kahekohaline tuba.

KALLIS ÜÜRITURG ANNAB EELISE ÜHISELASLAMUTELE

Ühiselaslamute kohataotlusjärjekorras on aasta ringi keskmiselt 300 avaldust ning tegu pole ainult ülikoolis alustavate tudengitega. Enamiku neist on kirjutanud üliõpilased, kes juba mõnes ühiselaslamus elavad, kuid soovivad tuba vahetada. Teine osa tudengitest, kes end järjekorras hoiavad, elavad üürikorteris, ent soovivad igaks juhaks hoida riskide maandamiseks avalduse ühiselaslamu kohale aktiivsena.

Hango ütles, et üliõpilaste huvi ühiselaslamukohtade vastu saab hinnata ka suveperioodil vabaks jäänud kohtade arvu järgi. Kokku on üliõpilasküla hallatavas kaheksas hoones 3200 majutusk kohta, mis tähendab, et umbes kolmandik Tartu ülikooli päevase õppe üliõpilastest saab elada üliõpilaselamus.

«Kui aastal 2011 oli meil esmakursuslastele pakkuda ligi 600 vaba kohta, siis suvel 2013 oli vabade kohtade arv vaid 400. Seega on huvi üliõpilaselamute kohtade vastu kasvanud. See tähendab, et üürilepinguid ei lõpetata suveks ära, et säiliks koht sügiseks. Tudeng on üsna hinnatundlik klient

ja ilmselt on üliõpilaselamute kohtade nõudluse kasv seotud erakorterite üürihindade tõusuga,» rääkis Hango.

Ka kantsler Andres Liinat usub, et suurenenud huvi üks mõjutaja võib olla erasektori majutuse hinnatõus. Lõppenud suveperioodil suurenes avalduste arv ühiselaslamukohtadele varasemaga võrreldes ligi 30%.

«See on selge märk, et kui Tartu ülikool tahab ülikoolidevahelist konkurentsi hoida või suurendada meid huvitava sihtrühma turuosa, tuleb tõenäoliselt ühiselaslamukohti isegi juurde luua,» ütles Liinat. Vastasel korral ei pruugi ülikool piisavalt hästi mõjutada tublimate üliõpilaste valikut tulla ikkagi õppima Tartusse, kuna Tallinna korterite üüriturg on soodsam.

Praegu ei ole veel selge, kas või kuhu majutuskohi ikkagi lisada. Turundusklubi uuring näitas mitmeid olulisi trende, millega tuleks uute kohtade loomisel arvestada. Oluline on leida ka majanduslikult kõige mõistlikum konstruktsioon. Seega läheb lisaühiselaslamukohtade selgema positsioneerimise ja lõpliku otsustamisega veel aega.

PRIVAATSUS JA VABADUS ON ENIM HINNAS

Selge on see, et järjest enam hinnatakse privaatsust – see tähendaks rohkem ühekohalisi tubi. Samuti tuleb arvestada sellega, et eri vajaduse ja maksevõimega üliõpilastele tuleb pakkuda eri teenust.

Näiteks on ühed suurema täituvusega üliõpilaselamud Narva mnt 89 (renoveerimata) ja

Nooruse 7 (osaliselt renoveeritud), kus on tunduvalt madalam üürihind ja rohkem vabadust tuba iseseisvalt renoveerida, värvida ja sisustada. Kuna remonti tehakse eelkõige eesmärgiga elada kodus keskkonnas kogu õpinguaja vältel, ei loobuta nendest kohtadest kergekäeliselt.

See tähendab, et sama palju, kui on üliõpilasi, kes on valmis kvaliteetsema teenuse eest rohkem maksma, on ka neid tudengeid, kes on odavama elukoha nimel valmis kvaliteedis mööndusi tegema. Mõlemale sihtrühmale tuleb neile kõige atraktiivsemat teenust kindlasti edasi pakkuda.

«Uute kohtade loomine peab olema hästi läbi mõeldud, et majandustingimuste muutused ei avaldaks olulist mõju ühiselamukoha maksumusele. Meie tahame, et üliõpilastel oleks stabiilse hinnaga majutus, mis ei sõltuks olulisel määral kinnisvara investeeringutest,» seletas Liinat.

Praegu on Tartu üliõpilasküla keskmine ühe koha üüriarve koos kommunaalkuludega kahekohalises toas renoveeritud majas 95 ja renoveerimata majas 55 eurot kuus. Üürikorterites elades kulub raha märkimisväärselt rohkem, aga

täpset võrdlust teha on väga raske.

Janika Hango on nõus, et üürikorteri ja ühiselamukoha hindu on raske võrrelda. «Sealjuures tuleb arvesse võtta asukohta, mööbli olemasolu, hooldusteenindust ja muid lisamugavusi, mida sageli aga erakorterite puhul kas ei pakuta või pakutakse väga vähesel määral. Samuti on meil keeruline hinnata erakorterite kommunaalkulusid, mis on kuu üüriarve oluline osa.»

UUED MUGAVUSED TÕSTAVAD KVALITEETI

Erakorterite turg on väga lai ja mingeid üldistusi selle kohta teha ei saa. Külla aga ühiselamute kohta. Näiteks asuvad üliõpilasküla kõik renoveeritud majad kesklinna piirkonnas ning seal jagavad kaks või kolm kahekohalist tuba kööki, duširuumi ja tualetti. Kõik toad ja köögid on möbleeritud ning kõikides majades on jalgrattaparkla, TV-kaabelduse kaudu kohalikud ja mõned taevakanalid, tasuta pesumasinaruum koos kuivatitega ja internetiühenduse võimalus. Enamiku ühiselamute juures on ka tasuta parkla autode jaoks.

Üliõpilasküla uues arengukavas on kirjas ka mitmed mõtted,

milliseid lisateenuseid saaksid üliõpilasküla ja ülikool koostöös teiste partneritega lisada ja arendada. Kantsleri sõnul on näiteks arutatud ka võimalikku rattarendi ja lastehoiu teenust.

«Rattaparkla ei oleks ainult üliõpilasküla küsimus, vaid puudutab kindlasti kogu ülikooli ja Tartu linna,» sõnas Liinat ja lisas, et paljudes Euroopa linnades on hästi toimiv ja mugav rattalaenutuse süsteem, mis võimaldab eri punktide vahel liigeldes ratta sobivasse parklasse jätta.

«Ma usun, et ka Tartus võiks see päris atraktiivne olla, mugavust üliõpilased hindavad. Linna poolt tähendaks see muidugi rohkem ja paremas korras ning turvalisi rattateid ja parklaid,» ütles kantsler.

REMONTI TEHAKSE OSAKAUPA

Järgneval aastal on ülikoolil plaanis ühiselamute kinnisvarasse investeerida umbes 600 000 eurot, kuna mitmed ühiselamud vajavad korrastamist. Üliõpilasküla panustab tänavu investeeringutesse 344 000 eurot. Eelkõige vajavad tähelepanu renoveerimata majad Nooruse 7 ja Narva mnt 89 ning

Narva mnt 25 ühiselamu rattaparklat tutvustas avatud uste päeval üliõpilasküla majutusjuht Janika Hango.

Foto: Henri Kirss

Purde 27 renoveerimata majaosa, kuid ka renoveeritud majades on tegemist vajavat piisavalt.

Janika Hango sõnul on 2014. aastal näiteks ülikoolil plaanis soojustada ja korrastada Pepleri 14 fassaad ning likvideerida Raatuse 22 nullkorruse põranda vajumise probleem. «Üliõpilaskülal on selle aasta tööplaanis Narva mnt 27 voodite vahetus ja Nooruse 7 dušširuumide remont. Lisaks muidugi aasta jooksul ette tulevad väiksemad tööd ja tegemised,» lisas ta.

Kantsler täpsustas, et ülikool investeerib kinnisvarasse ja

üliõpilasküla eelkõige sisustusse ja mugavusteenustesse ning et ühegi maja terves ulatuses remontimist lähiajal plaanis ei ole. Remonti saab teha suvisel ajal, kui enamik üliõpilasi on linnast ära ning pigem korruste või blokkide kaupa. Seega tuleb korrastustöid teha intensiivselt ja lühikese perioodi vältel, et mitte elanike elu liialt häirida.

«Oluline on ära märkida, et küla maksab ülikoolile üüri 700 000 eurot aastas, aga igal aastal ei pruugi sama summa hoonete remondi katteks minna. Nii üüri kui ka investeeringuid tuleb kindlasti vaadata pikemas

perspektiivis – mõnel aastal investeerib ülikool vähem, mõnel jälle rohkem,» rõhutas Liinat.

Kantsler lisas ka seda, et tuleb aru saada, et majutusvõimalus tudengitele on ülikooli oluline konkurentsieelis. «Selleks, et ülikool saaks võimekaid tublisid õppimishimulisi noori ka väljastpoolt Tartut ja Tartumaad, on vaja pakkuda mõistliku hinnaga majutusteenust koos sinna juurde kuuluvate teenustega. Seni on eri sihtrühmade vajadused olnud suhteliselt hästi tasakaalustatud ja loodame, et see jätkub ka tulevikus.» ①

Liis Lääts, arstiteadus

Elan Tartu kesklinnas koos emaga. Meie korteri asukoht on hea ning üür on tunduvalt odavam kui igal pool mujal Tartus. Saan siin tasuta elada. Meie üür on odavam kui näiteks Annelinnas, sest oleme piisavalt head üürnikud ja korteriomanik pole pärast meie siia kolimist üüri tõstnud. Eelis on see ka, et saame emaga ära jaotada, kes teeb süüa ja kes peseb pesu. Kui üks on väsinud, siis teeb teine ära.

Andris Pentjärv, geograafia

Elan kodus Tõrvandis, sest mul pole piisavalt raha, et linna korter muretseda. Peale selle saan kodus tasuta süüa. Mul on vähemalt auto, millega on vabadus liikuda linna ja tagasi.

Joonas Kriisk, informaatika

Elan üürikorteris Annelinnas koos vanematega. Eeliseks on see, et ma ei pea elamiskulude pärast muretsema.

Marilyn Fridolin, klassikaline filoloogia

Elan Raadi-Kruusamäel koos vanematega osatud korteris, mille laen on veel maksmisel. Eeliseks on see, et ma ei pea ise majandama. Kuivõrd saan oma perega ilusti läbi, ei näe ma põhjust, miks peaksin samas linnas teist elamist otsima poolvõõrastega koos üürimiseks.

Alar Kirikal, infotehnoloogia

Eelistan ühiselamus elamist korterile puhtalt hinna tõttu. Kuna ma Tartusse ilmselt niikuinii elama ei jää ning siit ka pärit ei ole, siis pole mõtet siia korterit hankida. Korteri maksab kordades rohkem, saan selle vähese aja oma elust ka ühiselamus rahulikult elatud. Miinusiks pean seda, et rahu ühiselamus oodata ei maksa. Õppimiseks on rahulikku kohta tihti raske leida. Selle saab aga kergesti lahendada kohvikutes või raamatukogus õppides.

A portrait of Rudolf Kiefer, a middle-aged man with glasses, wearing a blue and green striped sweater. He is looking directly at the camera with a slight smile. The background is a blurred indoor setting with blue and green tones.

Rudolf Kiefer armastab lund ja Tartut

Signe Ivask

signe.ivask@ut.ee

Akna taga langeb lõrtsiseid lumelärtsakaid, jalanõud hakkavad pika jalutuskäigu lõpuks vett läbi laskma. Nooruse tänava tehnoloogiainstituudis istub aga kabinetis oma arvuti taga üks mees, kes naudib seda, mis väljas toimub. Olgu see lumetorm, -tuisk või vesine lõrts. Eestlane kiruks halba suusailma, tehnoloogiainstituudi materjali- de tehnoloogia külalisprofessor Rudolf Benedikt Kiefer juhib aga pidevalt tähelepanu sellele, kui imelised on loodus, ilm ja inimesed Eestis.

Rudolf Kiefer tundub esialgsel pealevaatamisel pehme inimene, ta naeratab palju ja suhtleb väga vabalt. Ta iseloomustab ennast rääkimishimulise inimesena, eestlaste jaoks on ta enda meelest ehk liigagi jutukas. Rudolf Kiefer tunnistab, et tehnoloogiainstituudi loengute ettevalmistamine nõudis mitmete asjade läbimõtle- mist, alustades sisust ning lõpetades sellega, kes tema ees istuvad. Eestlased olevat tema meelest liiga tõsised ja kinnised.

Poolteist aastat Eestis elamist on teda õpetanud, ta on olu- korra ja inimestega, nagu ta ise armastab öelda, adapteerinud ehk kohanenud. Õppetöö tegemisel püüab ta lähtuda printsiibist, et tudengeid ei saa informatsioonituvaga uputada. «Pean neile teemasid seletama võimalikult lihtsalt, valima välja selle, mis on minu meelest kõige tähtsam, et nad teaksid,» räägib ta. Selline lähenemine paneb aga iga õppejõu keerulisse olukorda, sest nõuab valikute korralikku läbimõtle- mist ja lõpuks ka lan- getamist.

Foto: Signe Ivask

Siinse rahvaga oli Rudolf Kieferil, loomupoolest väga elaval ja energilisel sakslasel, esialgu raske harjuda. Eestlased on tema meelest kinnised – see, et nad räägivad vähe, on tema meelest isegi hästi öeldud. «Nad ei räägi üldse,» muigab ta. Bussiga sõites torkas Rudolf Kieferile kohe silma, et keegi ei naerata. Ta kohanen olukorraga ning leppis eestlaste meeleolude ja olekuga. Ta ei varjagi, et tal oli alguses raskusi, sest talle meeldib palju rääkida, aga kui vastust ei tule, siis kaua sa ikka räägid.

EI PROOVI, EI SAA TEADA

Rõõmsameelne Rudolf Kiefer näib leebe, kuid tegelikult on ta konkreetse ja otsekohese ütle-misega. Ta kinnitab, et Tartus on potentsiaal teha kõrgel tasemel teadust, seda toetavad rahulik keskkond, head tehnoloogilised võimalused ja ääretult töökad inimesed. «Siinsed inimesed on head meeskonnakaaslased, mujal maailmas on individualism esiko-hal, lisaks sellele on eestlased kõi-ge aktiivsemad inimesed, kellega ma eales olen kokku puutunud,» räägib ta.

Teisalt tunneb ta muret, sest talle näib, et meeskonnamängijatest häid inimesi ei hoita, eelkõige võiksid nende töötasud olla palju kõrgemad, kui nad on praegu. Rudolf Kiefer rõhutab, et inimesed vajavad elamiseks raha, kui seda ei tule, siis nad lähevadki ära sinna, kus neid hinnatakse kõrgemalt. Ta teab seda omast kogemusest. Kodumaa jääb nende inimeste selja taha, sest lojaalsusega ei toida keegi ennast ära. «Inimesi tuleb hoida!» ütleb ta vestluse käigus rohkem kui korra. Tähtajaline leping ei saada signaali, et töötajate suhtes

Rudolf Kiefer pole ammu maalinud, aga ta ka ei igatse seda. Ta arvab, et kunstnikuperiood tema elus on läbi.

Foto: erakogu

ollakse lojaalsed, ohkab Rudolf Kiefer.

Rudolf Kieferi meelest on eestlased kriitilised kõige ja kõigi suhtes ning seda enamjaolt õigustatult. «Ennekõike on nad kriitilised aga iseenda suhtes,» lisab ta tõsiselt. See on tema meelest kurb, sest enesekriitika piirab sageli edasiminekut. «Mõni on liiga kriitiline oma materjalide suhtes, seetõttu ei avalda artiklit, samal ajal, kui mõni teisest rahvusest teadur oleks selle juba ammu avaldanud,» kõneleb Rudolf Kiefer. Liigne tagasihoidlikkus tähendab, et sätitakse sõnu, mõeldakse fookust ümber ja seeläbi kaotatakse aega, mida ei saa aga ükski teadust tegev inimene endale lubada. Rudolf Kiefer on isegi võrreldes kümne aasta taguse ajaga väga palju muutunud. «Ma poleks toona ilmselt avaldanud neid artikleid, mida avaldan praegu,» tunnistab ta. Rudolf Kiefer loetleb üles kohti, kus ta teadustööga seoses on käinud. Neid jagub aasta peale rohkem kui kolm-neli ja neis

kõigis on olnud palju välisõppejõudusid. Mitmed eri kultuurid ja lähenemised saavad kokku ning sellest sünnib suuri ja imelisi avastusi, sest üks pool võib leida midagi, mida teine pool ei näe. «Teadus on rahvusvaheline, seetõttu peab ülikoolis olema rahvusvahelist inimvara, praegu on tehnoloogiateaduskonnas ainult kaks välismaalast, neist üks olen mina,» räägib ta.

Reisimine on Rudolf Kieferi jaoks paratamatu, seda kas õppetöö, teaduse või mõne muu elutahuga seotult. Näiteks käesoleva aasta esimesel kuul reisib ta oma abikaasa kodumaale Taiwan. Valikus oli ka Saksamaa, aga sõit Eestist oma kodukohta võtab sama palju aega kui sõit Taiwan. «Bussis loksumine kaasa arvata – see võtab ikka tohutult aega,» muheleb ta. Rudolf Kiefer juba teab ette, et igatseb Taiwanis olles lund. Olgu, kuidas on, ta on siiski sakslane ning pidev niiskus ja soojus väsitavad ta ära. Needki on põhjusteks, miks talle meeldib Eestis olla: siin on lund, ilusat loodust ja palju muid äratundmis-

rõõmu pakkuvaid asju.

Huvitava nüansina toob Rudolf Kiefer välja, et näiteks on Eestis palju saksapärasust, mida tegelikult Saksamaalt naljalt enam ei leiagi. «Te sööte näiteks hapukapsast ja sülti [saksa keeles *Sülze*], Saksa-maal ei söö enam keegi, teate küll, seda lihakallerdist,» teeb Rudolf Kiefer hapu näo. Tunnistan, et ei kujutaks jõululauda sülidi ja kapsata ette, külalisprofessor aga väldib nendega kokkupuudet suurima heameelega.

Teaduse tegemine ja keemia eriala õppimine on Rudolf Kieferi meelest kaks väga erinevat asja. Erialal õppides omandad põhitõdesid, teadust tehes võivad lennukad mõtted keemiast väga kauge-

le viia. Rudolf Kiefer tunnistab, et kui ta ise ülikooli astus, valis ta isa eeskujul esialgu erialaks keemia, et asuda tegelikult hiljem muud õppima. «Aga mulle hakkas meeldima,» muigab ta.

KUNSTNIKUST KEEMIK

Põnevasse eneseotsimiseaega jääb ka Bochumi linna periood, kui Rudolf Kiefer võttis aja maha ja mässas muul tandrill. «Istusin metsas mitu tundi, jõin kohvi, mitte alkoholi, nagu sageli kunstnikega seostatakse, ja maalisin,» meenutab ta. Oma talendi suhtes on ta tagasihoidlik, peab oma töid amatöörlikeks sirgeldusteks. «Mu tutvusringkonnas on ime-lise andega inimesi, kes oskavad

kadedusväärselt hästi maalida,» räägib ta.

Tartus elades ja õppides pole Rudolf Kiefer pintsli kätte võtnud, ta ei mängi enam ka klaverit. «Avastasin, et klaverit on väga raske Saksamaalt Taiwani transportida,» naerab ta. Pealegi pole tal enam seda õiget tuhinat peal. «Mõni käib pärast tööd sporti tegemas, mõni maalib, mina lihtsalt olen,» ütleb ta. Tõsi-asi on see, et tal on palju tööd, ta lahendab mitmeid asju korraga, käib pidevalt reisimas ja on asjalik mitmel rindel. Sellegipoolest võtab ta aeg-ajalt aja maha, et tunda puhast rõõmu lõrtestist lume-helvestest, raagus puudest ning imelisest Eestimaa loodusest. **UT**

Rudolf Kieferil on lõputu energia

Alvo Aabloo

Polümeersete materjalide tehnoloogia professor

Kohtusin esimest korda Rudolf Kieferiga Bremenis ühel konverentsil. Ta tundus olevat ideeikas inimene ja me suhtlesime Skype'i kaudu pärast veel pikalt. Ta oli laias maailmas palju ringi käinud ja rääkis, et hea meelega koliks Euroopasse tagasi. Kui Mobilitas (Eesti teadusfondi teadlasmobiilsuse programm, mille alusel saavad järel doktorid ja tippteadlased taotlema toetusi teadustööks Eestis ja ka välismaal) kuulutas välja välisteadlaste palkamise grandivooru, siis sai ka taotlus esitatud. Esimeses voorus ta kahjuks raha ei saanud. Rudolf Kiefer oli nõus järg-

mises taotlusvoorus osalema ja väikese üllatusena tuli seekord positiivne otsus. Rudolf oli selleks ajaks juba Saksamaale kolinud, mistõttu tema vastus, et ta tuleb Eestisse, oli mulle positiivselt üllatav. Rudolfiga läks kõik sujuvalt, aga tema abikaasa on Taiwanis kodanik ja tema Eestis «paika saamine» sisaldab palju naljakaid lugusid Eesti bürokraatiamasina kohta.

Igal juhul sulandus Rudolf väga kiiresti labori tööritümi. Tema lõpmatu energia tegeleda paljude asjadega suutis meid kõiki meeldivalt üllatada. Ma pean rõõmuga tunnistama, et ta on palju efektiivsemalt tööle pannud nii mõnedki meie töörühmad. Tema tööstiil ja tulemuslikkuse taotlemine

on meie igapäevaelu tõsiselt muutnud.

Maailmas palju näinud teadlasena on tal palju kontakte ning erinevalt paljudest eestlastest pole tal probleeme tihti reisimise ning uute koostööprojektide algatamisega. Samuti on ta väga aktiivne publitseerija. Kui ta alguses küsis mu käest, et mida peetakse professori puhul normaalseks publitseerimise tasemeks, siis vaatasin lakke ja pakkusin, et «noh kümme artiklit aastas oleks väga kena». Ta võttis seda tõsiselt, tundub, et nüüd lähebki nii. Praeguseks ajaks oleme korduvalt plaaninud, kuidas tema töölepingut jätkata, sest tal on tõsine plaan Eestisse elama jääda. Kõigele lisaks meeldib talle ka Eesti jahe kliima.

Keelevahetus ülikoolis on olnud õhus ka varem

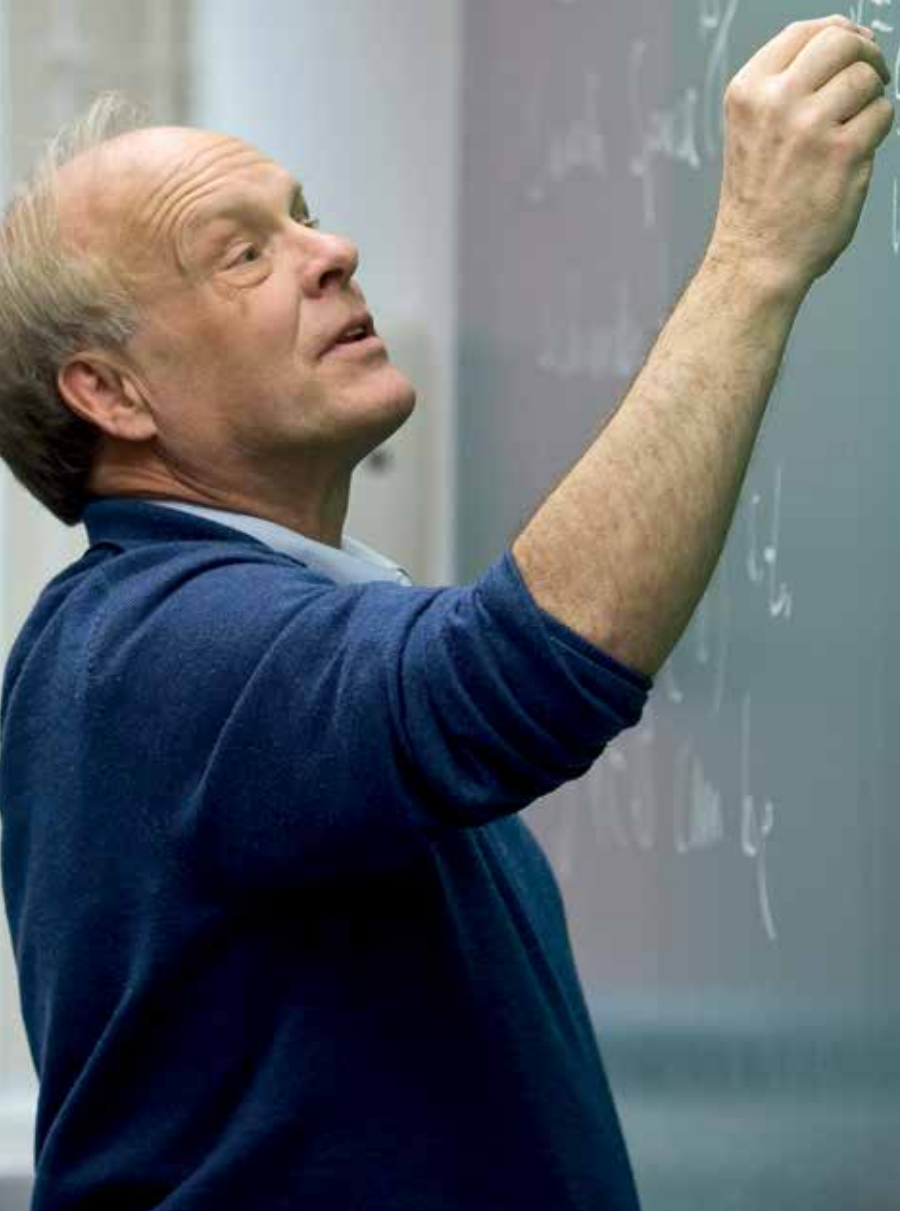

Foto: Andres Tennus

Signe Ivask

signe.ivask@ut.ee

Detsembri alguses kirjutas Postimehe ajakirjanik Nils Niitra artikli, mille fookuses oli inglise keele peale-tulek Tartu ülikoolis. Kirjutises arutati konkreetsemalt filosoofia magistriõppe inglisekeelseks muutmist.

Üks allikas, professor Marju Lauristin, leidis, et filosoferida tuleb eesti keeles, lahendusena pakutud kakskeelne õppekava, inglise ja eesti keeles, ei tule aga kõrgharidusstandardi tõttu kõne alla.

Kõrgharidusstandardi kohaselt peab õppekaval olema vaid üks põhikeel. See aga ei välista, et teisi keeli õppetöös ei või kasutada. Keeleseaduses on sätestatud «haridus loetakse omandatuks eesti keeles, kui vähemalt 60 protsenti õppetööst toimus eesti keeles». Selline säte annab võimaluse integreerida õppetöösse võõrkeelseid materjale ja/või loenguid.

Professor Birute Klaas-Lang leidis artiklis, et ühest küljest tahetakse Tartu ülikoolis teha rahvusvahelist teadust, soovitakse, et oleks rohkem välistundengeid ja -õppejõude. «Teisalt on teadus ka eesti kultuuri osa. Peame mõtlema, kuidas kindlustada eestikeelne teadusarutlus ka 50 või 100 aasta pärast,» ütles ta Postimehe artiklis.

Teemale annab ajaloolise konteksti Tartu ülikooli germaani-romaani filoloogia doktorant Kaidi Kriisa, kes rääkis oma uurimistööl baseerudes, et keelevahetust puudutav temaatika on õhus olnud juba 17. sajandil. «On hästi põnev, et see teema on praegu aktuaalne, sest kui me võtame varauusajast peale, kui Tartu ülikool avati, siis keelevahe-

tust on juba näha ka tolleaegses kontekstis,» ütles ta.

Kriisa uurib kogu 17. sajandi Tartu ülikoolist jäänud kirjalikku pärandit, hõlmates nii Academia Gustaviana (1632–1656) kui ka Academia Gustavo-Carolina (1690–1710) aega. «Senistes uurimustes on vaikumisi eeldatud, et ladina keel oli Tartu ülikooli rajamisest alates keskne ja mõjutas suuresti tolle aja haritlaste elu,» rääkis Kriisa. Ladina keeles kirjutati teadustöid, traktaate, õpperaamatuid, samuti oli ladina keel põhikeeleks õppetöö eri vormides, näiteks dispuuteerimisel või kõnede pidamisel. Kriisa toob välja, et üksnes teoloogid kasutasid paralleelselt ladina keelega ka teisi klassikalisi keeli nagu vanakreeka, heebrea ja kaldea.

Kriisa sõnul oli 17. sajand Euroopa teaduses keelelise murrangu ajaks, aastasadu oli ladina keel olnud olulisimaks teadus- ja hariduskeeleks, ent 17. sajandi teisel poolel toimus oluline murrang: uute teadussaavutuste publitseerimisel hakati ladina keele asemel üha enam kasutama Euroopa suuri keeli, samal ajal kui ülikooliõpetus jäi konservatiivselt ladinakeelseks.

ÕPETAMINE JA TEADUS

Kriisa sõnul toetab Tartu akadeemias aset leidnud keelevahetusprotsessi hüpoteesi teiste tollase akadeemia juures kasutatud kirjalike materjalide vaatlus. Näiteks akadeemia senati istungeid peeti valdavalt saksa-ladina (ja ka rootsi) segakeeles kohe ülikooli rajamisest peale, nagu ilmneb Arvo Teringu toimetatud ja välja antud Tartu ülikooli senati protokollidest.

Keelevahetusprotsessi lõppresultaadiks võib pidada Academia

Gustavo-Carolina lõpuaastaid, mil kaks professorit, Samuel Auseen ja Jacob Wilde, pidasid kumbki ühe oma loenguist tervikuna rahvakeeles (vastavalt rootsi ja saksa keeles), mida Karl Inno (oma Tartu ülikooli ajalookäsitluses) on pidanud varauusaegsele luterlikule ülikoolile üsna tavatuks praktikaks.

Olgugi et õpetamisprotsess oli 17. sajandi Tartu ladinakeelne, oli rahvakeelte kasutamine alates 1632. aastast reeglipärane, kuigi väikesemahuline praktika. Regulaarselt kasutati varauusaegse Tartu akadeemia õppetöoga seotud trükitekstides ladina keele kõrval eri rahvakeeltest pärit sõnu ja lauseid. 17. sajandist pärinevad traktaadid ja disputatsioonid on enamjaolt kirja pandud ladina keeles, kui teksti tuli sisse mingisugune lause rahva keelest, siis oli sellel ees ladinakeelne märg *in sermone vernaculo nostro* ehk meie emakeeles. «Kõik tahtsid hiilata oma keeleoskusega, tsiteerida näiteks Lutheri katekismust originaalkeeles,» rääkis Kriisa.

Ladina keelt võib toona pidada üle-euroopaliseks teaduskeeleks ehk *lingua franca*'ks. «Ehk kui sa tahtsid disputatsioone ja traktaate välja anda, siis oligi lahenduseks ladina keel,» ütles Kriisa. Ladina keelt peeti suisa nii oluliseks, et seda tudeeriti ka enne ülikooli. «Akadeemias oli isäranis rangelt reglementeeritud ladina keele õppimine ja kasutamine, viimase astme õppuritele määrati trahve, kui nad loengute või tundide vahel rääkisid rahvakeelt,» kirjeldas Kriisa.

Ladina keele oskus andis tudengitele võimalusi käia stuudiumi jooksul õppereisidel eri ülikoolides. Esimesel perioodil ehk aastatel 1632–1656 eeldati ülikoolis, et tudengid saavad

«Kui kirjutan oma teadustöö, ma tean, et minu teema vastu tuntakse huvi nii Rootsis kui ka Saksamaal, kitsalt eesti keeles, siis sulgen enda jaoks juba mitu ust, sest mu tööst ei saada seal lihtsalt aru.»

aru, mida loengus räägitakse. Teisel perioodil ehk aastatel 1690–1710 olid juba ette nähtud sisseastumiseksamid, kus tehti selgeks kandidaadi keeleoskus. «Kontrolliti, kas tudeng saab aru ja oskab ennast ladina keeles ka korrektselt väljendada,» kõneles Kriisa.

INGLISE JA EESTI KEEL

Tänapäevases kontekstis on sellesarnane nõue mõningate õppekavade juures sisseastumisel juba oluline. Martin Hallik kirjutas detsembri UT ajakirja numbris, selleks, et Tartu ülikoolis õppimisega hakkama saada, on vajalik osata võõrkeelt vähemalt B2 tasemel.

Kriisa leiab, et üks keel ei välista teist keelt. Kui inglise keel tuleb ülikooli, siis see ei tähenda automaatselt, et eesti keel või

selles filosoferimise võime kaob. Ta kirjeldab, et ladina keel ei välistanud 17. sajandi ülikoolis tegelikult teisi keeli. Kui sooviti, tsiteeriti rahva keeles ja üksikud loengud olid saksa või rootsi keeles. «Niikaua, kui mõttetöö leiab aset eesti keeles ja üksnes töö väljund artikli või dissertatsiooni nina on võõrkeelne, on tegemist tasakaalustatud mitmekeelsusega, mis võimaldab mul ka emakeeles väga hästi oma töö teemal diskuteerida.»

Kriisa sõnul pole Tartu ülikoolis ülemäära palju ingliskeelseid õppekavasid, mistõttu ei tasuks praegu veel muretseda, et eesti keel kuhugi kaoks või varju jääks.

Tartu ülikoolis on praegu 12 ingliskeelset õppekava. Tartu ülikooli Narva kolledž pakub venekeelset õpet veel lisaks neljal õppekaval. Võrdluseks olgu välja toodud, et Tallinna ülikoolis on viis võõrkeelset bakalaureuse- ja 12 magistriõppekava. Tallinna tehnikaülikooli bakalaureuseastmes avatakse tuleval aastal 16 vene- ja kolm ingliskeelset õppekava (k.a kolledžid). Praegu on tehnikaülikooli magistriõppes 16 ingliskeelset õppekava. Eesti maaülikoolis saab inglise keeles tudeerida veterinaarmeditsiini ja

maastikuarhitektuuri õppekaval.

Kriisa arvab, et teaduslikus võtmes on vajalik olla rahvusvaheline, kuna eriala, mida ta õpib, õpetatakse Eestis vaid Tartu ülikoolis ning siin on selle ala tudengeid vähe. «Kui kirjutan oma teadustöö, ma tean, et minu teema vastu tuntakse huvi nii Rootsis kui ka Saksamaal, kitsalt eesti keeles, siis sulgen enda jaoks juba mitu ust, sest mu tööst ei saada seal lihtsalt aru,» tunnistas ta.

Kriisa meenutab, et 2011. aastal kaitses tema osakonnas Katre Kaju väga hea eestikeelse doktoritöö varauusaegsetest riisialbumitest ja töö vastu tuntakse suuremat huvi Saksamaal. Nüüd peab töö autor ilmselt tõlkima asuma. «Ma ei viita sellele, et peaks nüüd vähem tööd tegema, oh ei, selleks, et töö vastu saaks huvi üldse tekkida, peaks see olema juba varasemalt üldmõisteta teaduskeeles,» arvas Kriisa.

Praeguse diskussiooni valguses saab Kriisa meelest paralleelse tõmmata 17. sajandiga. Tegelikult kasutatakse instituutides ja teaduskondades eri keeli, näiteks inglise või saksa keelt. Nende keelte oskus on Kriisa meelest vaikumisi nõue, et ülikoolis tudeerida. ¹

soofiaprofessor Leonid Stolovitš, kes töötas Tartu ülikoolis kuuskümmend aastat. Tema loengud ja kirjutised olid venekeelsed, kuid tema õpilaste ja nende õpilaste hulgas on palju eestlasi. Tema Eestis mõeldud mõtted on muutunud eesti kultuuri osaks mitte ainult eestikeelsete tõlgete, vaid ka õpilaste kaudu. Kui tahame saada vaimult suureks, peame olema avatud ka teistele keeltele ning teiste rahvaste esindajate ideedele.

Tartu ülikool on rahvusvaheline rahvusülikool. Rahvusülikooliks olemine ei tähenda sugugi, et ülikool peaks õpetama ainult eestlasi või ainult eesti keeles. Sellist ülikooli pole meil kunagi olnud ega ole ka vaja. Teadus on rahvusvaheline ja teadusliku teadmise levikule ei tohi seada piire – ka mitte keelepiire. Samas on eesti keeles mõtlemine ja kirjutamine väga oluline, sest meil tuleb hoolt kanda selle eest, et siin ja mujal loodud teaduslik teadmine saaks eesti kultuuri osaks. Rahvusülikooli ülesandeks on tagada, et filosoofiat saaks ja tahetaks teha ka eesti keeles. Kahtlemata on see meie kõigi ühine vastutus. Ja sellest me ei kavatse taganeda.

Viimase kümne aasta jooksul on filosoofia osakond panustanud võrdselt nii rahvusvahelise teaduspotsiaali kasvatamisse kui ka filosoofiliste võtmetekstide tõlkimisse ning eestikeelse terminoloogia arendamisse. Tegutsevad eesti mõtteloo seminar, analüütilise filosoofia seminar, fenomenoloogia seminar ja eetikakollokvium. Eestikeelne filosoofia pole kunagi olnud nii heal järjel kui praegu. Samas on filosoofia osakond muutunud tõeliselt rahvusvaheliseks: kõrvuti eestlastega on siin lähiaastail

töötanud mitmed õppejõud ja järel doktorid Austriast, Iirimaa, Inglismaalt, Itaaliast, Jaapanist, Prantsusmaalt, Saksamaalt, Soomest ja Ameerika Ühendriikidest. See on tõstnud tublisti ka meie teadustöö taset, meil on palju rahvusvahelisi teadusprojekte ning osaleme arvukates rahvusvahelistes koostöövõrgustikes. Viis aastat oleme osalenud ingliskeelses magistriprogrammis «Hea ühiskonna teooriad», mis pakub kaheksale Balti ja Põhjamaade ülikoolide magistrandile võimalust võtta kursusi ja juhendamist teistest ülikoolidest. Seetõttu ei ole see imeks pandav, et filosoofia osakond otsustas avada ingliskeelse magistriõppe. Kõige meelsamini oleksime magistriõppe ametlikeks keelteks pannud nii eesti kui ka inglise keele, sest meil on ka väga head noored eestikeelsed õppejõud, kes on kaitsnud oma kraade nii Tartus kui ka maailma parimates ülikoolides. Paraku ei luba Eestis praegu kehiv kõrgharidusstandard magistriõppekavade puhul paralleelselt kahte õppekeelt, nii nagu seda on lubatud doktoriõppekavade puhul. Selleks, et saaksime vastu võtta ka välisüliõpilasi, taotleme ingliskeelse õppekava avamist.

See ei tähenda keelevahetust ega eestikeelse filosoofia õppe lõppu Tartu ülikoolis. Filosoofias säilib kindlasti eestikeelne bakalaureuseõpe. Eesti magistritudengitel on ka edaspidi võimalus õppida aineid ning kirjutada magistritöö eesti keeles. Õpetajakoolitusse astujatelt nõutakse eesti keele oskust, kuna pedagoogika aineid õpitakse koos teiste erialade Eesti üliõpilastega. Samas tekib võimalus õppida huvitavas rahvusvahelises seltskonnas kodust lahkumata. Nii võib

just ülikooli rahvusvahelistumine hoida ära noorte lahkumise välismaale. Ingliskeelses magistriprogrammis õppimine avardab üliõpilaste silmaringi, võõrkeeleoskust ning – mis peamine – annab väga heal tasemel erialase hariduse, kuna meil õpetavad rahvusvahelisel tasemel õppejõud.

Mõtlemine aga ka eestikeelse filosoofia magistriõppe jätkamise võimalustele. Filosoofiateaduskond on praegu reformimas kõiki oma magistriõppe kavasid. Arutame, kas oleks otstarbekas luua magistrikoolid, mis ühelt poolt annaksid võimaluse suurendada koostööd erialade vahel, teisalt aga annaksid üliõpilasele suurema võimaluse spetsialiseeruda. Magistrikoolide raames saaks kindlasti jätkuda ka eestikeelne filosoofia magistriõpe. Tudengitel tekiks aga võimalus siduda filosoofia õppimist näiteks tõlkimise, keele- või kultuuri-teaduste õppimisega või võtta spetsialiseerumismoodul mõnest teisest teaduskonnast. See tagaks neile parema väljundi tööturule ja suurendaks Eesti tudengite huvi jätkata filosoofia magistriõppes. Oleme valmis võtma filosoofia magistriõppesse vastu ka teiste erialade bakalaureuse lõpetanud, sest pakume võimalust lingvistidele tegelda keelefilosoofiaga, psühholoogidele vaimufilosoofiaga, teaduste taustaga tudengitele teadusfilosoofiaga, arstidele meditsiinieetikaga, majanduse lõpetajatele ärietikaga, riigiteadlastele poliitikafilosoofiaga, juristidele õigusfilosoofiast ja nii edasi. Need, kes pole filosoofiat seni bakalaureuse tasemel õppinud, saavad uues magistrikavas viia oma teadmised kitsamal filosoofia erialal varem õppinutega kiiresti samale tasemele. ²

Filosoofia magistriõppe muutustest

Margit Sutrop

Filosoofiateaduskonna dekaan

Filosoofia on iga arenenud kultuuri vundament, mis kindlustab mõistelise selguse, mõtlemise korrastatuse ning tekstide tõlgenduse täpsuse. Tartu ülikooli filosoofia on alati olnud avatud maailmale ja teistele

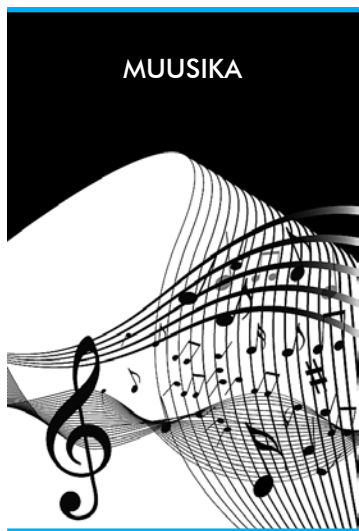
keeltele. Eesti filosoofia ei ole vaid eestikeelne ega piirdu vaid Eestis kirjutatud või eestlaste poolt tehtud filosoofiaga. Kui Tartu ülikool 1632. aastal asutati, kirjutati siin kõik filosoofilised traktaadid ladina keeles. 19. sajandil tehti siin filosoofiat saksa keeles. Peamiselt kantiaanide pärusmaaks olnud filosoofia oli

maailma filosoofia osa. Mõjukaim neist oli Saksa filosoof Gustav Teichmüller, kes õpetas siin 18 aastat ja kirjutas siin väga olulised tööd ideede ajaloost ning spiritualistlikust filosoofiast. 20. sajandil on Tartu ülikoolis tehtud filosoofiat nii eesti, vene, saksa kui ka inglise keeles.

Äsja lahkus meie hulgast filo-

NimmerSchmidti erinevad näod

Eelmisel aastal Tartu ülikooli lõpetanud muusikakriitik ja saatejuht Siim Kera on arvustada võtnud mullu suvel ajaloo magistriõpingud selja taha jätnud Andero Nimmeri ja Fredy Schmidti ansambli NimmerSchmidt verivärske debüütplaadi «Kirgede torm».

Siim Kera

Kirjandus ja kultuuriteadused
(2013)

Ma mäletan, kui arvustatava ansambli kaks liiget käisid kevadel ühel Tartus toimunud peol ringi suure murega: bänd on tegemisel, juba mitu lugugi olemas, aga nime ei ole. Nii nad üritasidki piduliste käest seda üht geniaalset nime välja meelitada. Tundub, et nime leidmine teiste abiga ei tulnud välja ja poisid said sellega ise hakkama, sest järgmisel hommikul võis hommikusööki süüa teadmise, et loodud on uus duo NimmerSchmidt.

Kes ei tea, siis eelnimetatud kollektiivi muusikud Andero Nimmer ja Fredy Schmidt (tuntud ka Animal Dramast) võitsid 2012. aastal Laika Virginiga Eesti muusikaauhindade jagamisel parima alternatiivalbumi tiitli. Pärast seda muidugi muust ei kuulnud kui ansambli liikmete omavahelisest jagelemisest. Jäi mulje, et vähemalt kord päevas mindi lahku ja tuldi uuesti kokku. «Vaib sai otsa,» pörutas Nimmer Elu24-le, kui Schmidt oli taaskord Laikast ära läinud. Nüüd on Nimmergi sealt tulema tulnud ja valmis on duo, mis võiks nime poolest Saksamaalgi laineid lüüa.

«Kirgede torm». Super. Lõpuks ometi on kultuurilukku jälle jättnud Tartus toimuv iganädalane muusikaviktoriin! Just seal osaleb ning tihti ka võidutseb sama nime kandev võistkond. Muidugi on teise variandina võimalik, et NimmerSchmidti poisid veetsid üksildasi öhtuid samanimelise Saksa seebiseriaali seltsis, kuid ma ise tahan uskuda esimest versiooni! Teie ei pea.

Albumi puhul tegi mind kohe rõõmsamaks fakt, et Fredy on võtnud rahulikuma lähenemise ning ei veiderda oma häälega enam nii palju kui varem, tema hääletorust pole nii sirgjoonelist vokaali veel kunagi varem välja

pigistatud. Varem juhtus ikka, et Laika Virgini või Animal Drama looga võis kaasa saada sõidu vokaalsel ameerika mäel, mis sisaldas minimaalse aja jooksul kõikvõimalikke metsikuid tõuse ning langusi. Lõpuks käis pea ringi ning pala oli ununenud. Aga olgem korrektsed, tegelikult pole ka Nimmer nii konkreetset popmuusikat kunagi varem teinud.

Album kõlab üsna pretensioonitult, üle pole mõeldud ning *deep* sünonüümiks ei kõlba. Lood jäävad kolme minuti kanti, ruulib salm-refraan-salm-ülesehitus. Põhiliselt loovad õhkkonda süntesaatorid ja elektroonika, vahepeal saab helimassiivist välja peilida mõned kitarrid. Moodne süntpop. Võimalik, et paneb isegi tantsima. Avalugu «Palmisaar» algab tempokalt, britpopilikud kuuekeelsed teevad sissejuhatusse ning edasi hakkab peas kumisema karm bass. Kahjuks ei teki kordagi tunnet, et selle pala saatel võiks eksotilise saare putukaid karta, kookosemahla rüübata või paljalt surfata.

Päikseliste teemade või kõlades lugusid tuleb nagu torust. «Õisel järvel» ja «Pilvelõhuja» on mõnusad. Kohati oleks nagu The Beach Boysi meloodiad, siis kuuleb Claire's Birthday kitarri, edasi Owl City ja tagasi moodsa *chillwave*'i rüppe. Tore, selliste

Andero Nimmer ja Fredy Schmidt toovad Eesti elektroonilise popmuusika areenile värskust.

Foto: Marilyn Merisalu

lööklaulude saatel isegi suvitaks. Eesti Laul 2014 poolfinaali valitud «Sandra» võidab konkurentsitult albumi kõige nakatavamana pala tiitli. Hitipotentsiaal täiesti olemas, kõri paneb laulma, keha liikuma. Kerge kuulamine. Ballaad «Hea» on viienda palana õiges kohas, võtab albumilt tempot maha, poolitab seda natukene ning rahustab inimesi.

«Eelmise suve saladus» õudu ei tekita, korralik electropop Cut Copy stiilis, mis on kindlasti üks plaadi tippphetki. Loo teine pool tekitab idee, et nimmerschmidtlastel võiks eksperimenteerida korraliku David Guetta stiilis tšumakaga. Ma usun, et tuleks välja ja rahvale läheks see kindlasti peale. «Davai, tüdrukud, teeme raha!» ütles pikkade jalgadega neiu Lamice'i paroodiapärlis «Kehad kuumad». Kui lausele soo-operatsioon tehtud, on mul samasugune

eksperthinnang edestada luubi all olevatele muusikutele.

Albumi nimilugu on tore kulgemine, võrreldes eelmise palaga on heliradikalt küte maha keeratud ning tulemuseks biit, mida välismaised *adult-oriented-pop*-raadiod kindlasti mängiks, kui seda ainult imelikus keeles ei lauldaks. Vürtsi lisavad sätendavad 80ndate sündid. Hea valik, stiilne laul. Kõrva jääb «Sügisball», mis viskab pilgu aastakümnete taha *soft-rock*'i maailma. Albumi lõpu eel veel uusi žanreid avastama! Tegelikult on lugu mõnusaks vahelduseks, aga ma ei suuda kuidagi otsustada, kas see kõik häirib mind või mitte, kergelt sahisevad ja susisevad kitarrid on plusspunktiks, kuid loos puudub elu. Kuulan ja kuulan, kuid emotsioon, mis võiks vallanduda, on end kuhugi siseorganite taha tolmu sisse ära peitnud.

Lõpulugu «Lootes selget ööd» pole jällegi kõige matsakam lehm karjamaal. Otseselt midagi häda ei ole, kuid kuna kogu plaadi teine pool on üldiselt uimasem, siis võiks vähemalt kulminatsioon uhke olla.

Selline see «Kirgede torm» on. Ebauhtlane ja normaalne. Mõni lugu jääb nõrgaks, tugevamad laulud just Simon & Garfunkel pole, aga tööle näkku vaadates oskavad poisid pop-pala kirjutada küll. Lõpu eklektilised seiklused ka mööda alla külgi alla ei jookse. Eks annaks veel kõvemalt vajutada, jalg pedaalile, pop ei hammusta! Kohati oli tunda seda kõige hullemat võimalikku stenaariumit «liiga alternatiivne, et olla peavool, liiga peavool, et olla alternatiivne». Kui see korraliku puuhöövliga maha lihvida, saab edasi ainult ülesmäge minna. Vaib hakkab taas tekkima. ¹

MOOC parandab hariduse kättesaadavust

MOOC (Massive Open Online Course) on koondnimetus veebikursuse kohta, kus saavad osaleda inimesed üle maailma, eestikeelset vastet sel uuel nähtusel veel pole. Massiivseks teebki sellise kursuse võimalike osalejate arv, mis võib ulatuda tuhandetesse.

Merilyn Merisalu
merilyn.merisalu@ut.ee

Elukestva õppe keskuse haridustehnoloogiakeskuse juhataja Lehti Pilt ütles, et kuigi ülikoolis on seni loodud palju avatud õppesisu sisupakettide, õppematerjalide ja videoloengute näol, mis on kõigile huvilistele kättesaadavad, ei saa nende kohta siiski MOOC öelda.

«MOOC on ikkagi tasuta e-kursus, mille raames toimub ka osalejate juhendamine ja hindamine ning lõpetajal on võimalik saada tunnistus ühegi ülikooliga seotud olemata. Tartu ülikoolis tegi esimese sellise kursuse sisu Ivo Leito juhitud meeskond, märtsis lisandub sellele ka kursus Moodle'i keskkonnas,» rääkis Pilt.

TASUTA HARIDUSE PÕHIMÕTE

Tartu ja ka Eestis üldse on tegu üsna uudse lähenemisega. Rahvusvaheline kogemus MOOC-tüüpi kursuste loomiseks on aga olemas olnud juba mõnda aega. Kõige alguses peeti selliste kursuste tähtsaimaks omaduseks võimalust pakkuda tasuta haridust ka neile, kes elavad vaestes riikides, õppeasutustest kaugel või ei saa mõnel muul põhjusel ülikoolis õppida. Ka praegu on hariduse kättesaa-

davuse parandamine MOOC-ide üks põhilisi eesmärgi.

Ivo Leito, Lauri Jalukse ja Irja Helm panid eelmisel aastal kokku ingliskeelse veebikursuse «Estimation of measurement uncertainty in chemical analysis» aadressil <https://sisu.ut.ee/measurement>, mida saab kasutada mitmel eri moel.

Esiteks on asjast huvitatutel võimalik endale sobival ajal omal käel videoid vaadates, tekste lugedes ja ülesandeid lahendades kogu materjal selgeks õppida. Teiseks toimib see teatmematerjalina, juba mõõtemääramatuse hindamisega keemias tuttavad inimesed saavad oma teadmisi konkreetsete näidetega täiendada või mälu värskendada. Kuna info on kogu aeg veebilehel olemas, ei ole selleks vaja kuskil registreeruda.

Kolmas variant on aga kursuse ametlikult registreeruda. See tähendab, et kindlal ajavahemikul (esimene reaajas kursus kestab 3. märtsist kuni 13. aprillini) annab õppejõud Ivo Leito osalejatele igal nädalal konkreetseid ülesanded, millised moodulid endale selgeks teha. Lisaks nn enesekontrolli testidele, mis on kõigile avalikud, saavad osalejad Moodle'i keskkonnas teha ka hindelisi teste. Kursuse edukalt läbinud saavad avatud ülikooli

tunnistuse täiendusõppe läbimise kohta ja ühe ainepunkti.

Ivo Leito sõnul peaks juba mõnes ülikoolis õppijad selle ainepunkti soovi korral ja koduülikooli nõusolekul saama ka VÕTA süsteemiga endale üle kanda. Igatahes teeb Tartu ülikool kõik endast oleneva, et vajalikud paberid korda saada.

KASUKS KA TAVALOENGUTES

«Me ei olnud tegelikult alguses üldse kindlad, kas suudame selle kursuse valmis teha,» tunnistab Leito ligi pool aastat kestnud materjali kokkupanemisest rääkides, «aga mida rohkem sellega tegelesime, seda rohkem hakkas see meeldima. Lõpuks tegin kõike suure kire ja naudinguga.»

Tööd alustades oli õppejõul näiteks kartus, et ehk ei oska ta kaamera ees rääkida, aga see, nagu ka mitmed teised algsed murekohad osutusid kardetust kergemaks. Hoopis kõige kergem tundunud tavalise teksti kirjutamine oli tegelikult see, mis kõige enam venis ja veel praegugi täiendamist tahab.

Sellest hoolimata on kursus juba praegu terviklik ja iseõppimiseks kasutatav. Veebis on 12 mooduli jagu materjali, mille alla kuuluvad nii tutvustavad

loenguvideod koos jooniste, tabelite ja arvutuskäikudega, videoid täiendav tekst kui ka hulgaliselt lahendamist ootavaid ülesandeid.

«Loen samal teemal ülikoolis ka tavalist loengukursust ja arvasin esialgu, et piisab juba olemasolevate materjalide kohendamise ning üleslaadimisest, aga ei. Veebikursuse jaoks tuli kogu materjal uuesti läbi töötada. Muidugi kasutan ka mitmeid slaidide tavalooengutest, aga tundsin, et e-õppe jaoks tuleb asju teisiti teha,» ütleb Leito.

Nii seletab õppejõud kaamera ees paljud keerulisemad asjad lahti hoopis pabertahvlile joonistades ja kirjutades. Samuti on näitlikustatud Excelis arvutustabelite loomine ja andmete põhjal vajalike arvutuste tegemine. Vajalikud tööfailid saab samuti kursuse kodulehelt alla laadida.

Materjali ümberkorraldamise lisatöö üle on Leito väga rõõmus, sest see andis võimaluse analüüsida nii oma loengumaterjale kui ka õpetamisstiili. See on õppejõudude seisukohast väga oluline ja kasulik teguviis. Lisamaterjali kokkupanek andis uut hoogu ka tavalooengutele.

«Ma saan kõike seda kasutada ka omaenda õppetöös: viidata tudengitele konkreetset kohta, kus on loenguteamad lihtsalt ja loogiliselt lahti seletatud või kust leida kontrolltöö jaoks harjutamiseks teste, kus pärast vastuste andmist annab süsteem ka tagasisidet, mis täpselt valesti läks,» toob ta näiteks.

RAHVUSVAHELINE TUNNUSTUS

Juba kasutavad Tartu keemikute kokkupanud materjali ka mitmed teised analüütilise keemia ja metroloogia õppejõud ja koo-

litajad mujal maailmas. Näiteks üks maailma parimaid koolitajaid keemiametroloogia alal, rootslane Bertil Magnusson on samuti lubanud tartlaste loengumaterjale oma koolitustel kasutama hakata.

See on Leito sõnul väga suur tunnustus tervele Tartu ülikoolile. Peale selle teeb see tulevikus märksa kergemaks ka välisüliõpilaste leidmise rakendusliku mõõteteaduse ingliskeelsele õppekavale, kus Leito loeb ka veebikursusele aluseks olnud loengukursust.

«Muidugi on see ka üldse Tartu ülikooli pädevusele keemiametroloogia vallas hea reklaam. Osaleme juba praegu sellistes rahvusvahelistes metroloogiaprojektides, kus ülikoolid tavaliselt ei osalegi ja partnerid on pigem metroloogiainstituudid,» räägib Leito.

Veebikursuse loojad on mõelnud ka sellele, et praeguse kursuse mahtu laiendada umbes 3–4 korda. Sellisel juhul hõlmaks see kogu keemiametroloogiat, aga kuna see on väga suur töö, ei ole see veel praegu kindlalt otsustatud.

Tulevikus on lootust selle kursuse materjalid lisada ka online-platvormile Coursera.org, mis on suurim avatud veebikursuste kollektsioon maailmas. Praegu on see ülipopulaarne tarkvaraplattform nii üle koormatud, et TÜ Coursera partnerinstitutsiooniks võtmist kaalutakse ilmselt alles kevadel. Kursus on saadetud ka veebipõhisesse analüütilise keemia digitaalsesse raamatukokku, kus see on hetkel ülevaatamisel ja lisatakse loodetavasti varsti raamatukokku.

Kursus «Estimation of measurement uncertainty in chemical analysis» on esimene Tartu ülikooli MOOC, mida kevadel kõikidele soovijatele läbimiseks pakutakse.

MIKS MOOC ON HEA?

Martin Hallik
õppeprorektor

MOOC on ühe õppeaine või probleemi lihtne ja selge esitlemine terviklikul moel, kus peamine on välja toodud. Hea MOOC võtab ette piiritletud teema ning jätab kõrvale ebavajaliku. See kõik tundub lihtne ja elementaarne. Kuid hea MOOC-i tegemine on hoopis raskem kui tavalise videoloengu ettevalmistamine. See on nõudlik eelkõige õppejõu jaoks, kõik olulised faktid ja seosed peavad loengusse sisse saama. Tudengil peab olema MOOC-i jälgimine huvitav ja mõistetav ning see ei tohi võtta liialt palju aega.

Usun, et tulevikus võiks õppekava osaks võtta mitte üksnes Tartu ülikooli, vaid ka teiste ülikoolide tehtud MOOC-e, kui vastava õppekava programminõukogu seda õigeks peab. Hea MOOC lihtsustab ja kiirendab mitmete ainete õpetamist ja samas on see ka suurepärase reklaami nii erialale kui ka ülikoolile. Seega võib MOOC olla parim magnet heade tudengite ligimeelitamiseks nii Eestist kui ka kogu maailmast.

Kui talust saab lava

Etnoloog Ester Bardone sõitis (peamiselt jalgrattal) läbi paarkümmend Eesti turismitalu, et uurida sealsete maaeluteenuste etenduslikke aspekte.

Mart Zirnask
mart.zirnask@ut.ee

Maaelu hübriidistub. Euroopa Liit vajab poliitikat, millega toetada mittepõllumajanduslikku ettevõtlust maal. Maaülikooli (ülikool? maale? milleks?) teadlased vajavad uusi piire mõistetele «maapiirkond», «maainimene» ja «maaelu» – ja peavad paari aasta taguses aruandes ikkagi lõpuks viitama võimalikule «modernsete maaüuringute kaotatud lahingule» kõigis sedasorti katsetustes.

Eesti oludes on hübriidistumine, ennekõike urbanistlike tegevusalade-mõtteviiside jõudmine maale, majanduslike muutuste kõrval hägustanud ka ühe eestluse tuummõiste – talu. Sotsialismijärgset külaelu uurinud antropoloogi Aet Annisti järgi on eestlus juba praegu seotud pigem vabaturumajanduslike ja urbanistlike väärtustega (tema uurimuse käsikiri ilmus tänavu Vikerkaares nr 4–5).

Ester Bardone uuris doktoritööna üht hübriidistumise ilmingut, turismitalu: traditsioonilise taluelu konstrueerimist ja etendamist taludes, mis (paljuski mujal Euroopas toimuvast erinevalt) põllumajandussaadusi pigem ei tooda.

«Meil on paljud turismiettevõtjad loobunud traditsioonilises mõttes maaettevõtlusega tegelemisest,» mõtiskleb Bardone. «Aga kui nad ei pea loomi või ei künna põldu, siis mida ja kuidas nad müüa saavad?»

Ehk, kohandades muu hulgas

Kanada-Ameerika sotsioloogi Erving Goffmani käsitlusi «sotsiaalsest dramaturgiast», huvitas teda maaturismiettevõtja kui loov individ. Teenuse kui etenduse lavastaja.

Ettevõtetes, mida Bardone kolme aasta jooksul külastas, sai käia suitsusaunas, teha sepa- ja puutööd, süüa maatoitu ja muud. Ent paarikümnest vaid üks ei kasutanud oma nimes sõna «talu».

«Etendama» on eesti keeles umbes samasugune sõna nagu «luuletama», mis tähendab ka valetamist. Kuidas turismiettevõtjad teie vaatenurga, neist kui millegi etendajast, vastu võtsid?

Inglise keeles ei kannata see mõiste (*to perform – toim*) nii üheselt seda tähendust, mis eesti keeles. Puutusin sellega välitöödel palju kokku: mõni turismiettevõtja kohe üldse ei nõustunud, et ta midagi etendab. Tegevus oli talle siiras ja tegelik ja etendamine oli samas nagu midagi võltsi.

(Küll aga viitab Bardone töö, et puhuti töid ettevõtjad välja vastandava tähelepaneku teistest ettevõtjatest, kes vaid nn näitlevad oma teenust – *toim*)

Tegelikult tundub, et hindasingi ettevõtjate teadlikkust endast kui lavastajast natuke üle. Igäihel on oma lugu, kõik ei mõtle, et lavastavad mingi väikese maailma või versiooni maakultuurist. Nende teenuse olemus võib olla välja kujunenud ka juhuste tahtel. Hästi palju on tegureid, mis ei sõltu ainult ühe indiviidi kavatsustest ja plaanidest.

Mõtlesin, et kas ei näita selline väga teadlikult lavastatud turismiteenus Eesti maaelu paratamatult n-ö postkaardina? Pildina, kust jääb välja ka kogu etendaja enese jaoks tülikam maa-argisus, armetus ja sõnnikuste kummikutega toas käimine.

See tõstatab küsimuse, kes on kliendid – uuringute põhjal on need 70-80% ulatuses eestlased. Välismaalaste osakaal nii suur ei ole.

Ettevõtja valib teenusesse selle, mis teda ennast kõnetab ja on oluline. Või teisiti öeldes, need kultuurielemendid, mis on ta enda jaoks tähenduslikud.

Samas on õigus ka turundus-inimestel, kes ütlevad, et ainult majutuse ja hommikusöögi pakkimisest maal ei piisa. Selle täiendus, n-ö hariv elamus, *edutainment*, nõuab aga üsna konkreetseid oskusi: natuke pedagoogilisust, natuke näitlemist ja ka oskust teha konkreetset tööd. Paljudele selliseid elamusi pakkuv turismiettevõtlus seetõttu lihtsalt ei sobi.

Teatris isoleeritakse publik teatud kindlasse ruumi: lavastaja saab seal paari tunni jooksul publikut üsna suurel määral mõjutada. Turismiettevõtja puhul on juhusel väga suur roll. Et maaelust mingit narratiivi ja iseenda jaoks seoseid luua, peab olema oskust oma elukogemusest õppida. Ja kõvasti riskijulgust.

Teie ei ole taludes tundunud, et väga hoogsalt turundades ja narratiive läbi mõeldes saab see pakutav pärimuskultuur kuidagi liiga «valmis»?

Mina seda küll ei kogenud. Et näiteks kujundatakse mingid normid, kuidas peaks turismitalus suitsusauna pakkuma? Hiljuti oli sel teemal seminar, kus tuli välja,

et normeerimine pole mõeldav, sest kohe tekiks ettevõtjate poolt vastuseis. Turismiteenus on ikka iga ettevõtja enda nägu. Ilmselt ikka turg reguleerib, kes millist pärandi vahendamist eelistab.

Praegune tõusev trend on *new age*'i ehk uue vaimsuse tulek maaturismi. Järjest rohkem tekib kohti, kus saab sütel kõndida, mediteerida ja teha midagi muud sarnast. Minu arvates peegeldab see meie ühiskonnas toimuvat, elustiilimuutusi. Maa ja linna erinevus ei ole enam kuigi suur.

Pilt on heas mõttes kirjumaks muutunud, ettevõtjad püüavad leida oma eripära. Aga arvan, et see, kuidas kohalikku kultuuri turismis pakkuda, ei saa tulla ainult turundusplaanide või riiklike abiprogrammide kaudu.

Kas *new age*'i müüakse-turundatakse ka eesti kultuuri osana? Pigem on see midagi tähendusliku ettevõtja enese jaoks.

Mina väga pean ettevõtjatest, kes väärtustavad sellist isiklikku kultuurivahendamist, omaenese tõlgendust. Ükskõik mis vormis siis – kõik ei peagi olema õpetaja-soonega loengupidajad.

Igasugu konarused, see, et ei olda lavastuslikult etenduslikult nii lihvitud, on nii maaettevõtja miinuseks kui ka plussiks. Olen veidi rohkem uurinud maal restorani pidajaid, kes taunivad sellist linnarestoranide õpitud viisakust: personal on koolitatud küsima «kuidas maitses», aga see ei tule südamest. Kui oled toiduga rahulolematu, siis ei juhtu midagi, kokk ei tule selgitama. Maal saab teeninduskultuur olla vahetum. Aga problemaatiline on, kust algab ettevõtja privaatruum, kuidas laval toimuvat ja lavatagust elu tasakaalustada.

(Doktoritöös viitab Bardone juhtumile, kus juhuslikult «lava taha» ehk talupidaja kööki kiiganud Saksa turistid puupliiti nähes sedavõrd imestasid, et nende hili-semat tänusõnumit väärinud turismielamuseks kujunes spontaanne pudrusöömine. Ent ettevõtja ei teinud muud, kui lasi külalised hetkeks oma argiellu. – *toim*)

Millise sildiga ettevõtjad oma teenuseid müüsid? Turunduslikult tundub ikkagi keeruline «maakultuuri» mingistki piiritlemisest pääseda.

Turismitalude veebilehtedel reklaamitakse tegelikult ainult üksikutele juhtudel n-ö «kohaliku maaelu elamust». Kagu-Eestis leidub küll üksjagu võru ja setu pärandi pakkimist, aga laiem pilt on praegu üsna heterogeenne. Eesti maakultuuri vahendamist ekstra ei rõhutata, pigem loodust ja mõnusat puhkust linnakarast eemal.

Kuidas selline etendamine teie meelest n-ö tegelikku, turismiteenustevälist kultuuri mõjutab või muudab?

Ma siiski ei näeks nendes etendatud teenustes nii suurt vastandust tegelikkusega.

Eesti turismiettevõtlusel ei ole päris ühtset mustrit, 90ndate teisest poolest, kui see laiemalt tekkima hakkas, on pilt päris palju muutunud. Praegu on kindlasti ära tabatud traditsioonide ja pärandi tähtis roll.

Kurbloolisus on aga see, et selline taluteenustelt oodatava eheduse ja siiruse säilimine eeldab ikkagi väiksemat pereettevõtet. Kui on kümme töötajat, kes on kõik välja koolitatud turistiga suhtlema, siis kaob intiimsus ja vahetus ära. Aga see tähendab, et maaturismiga tegeleja saab pigem

Haanjamaal asuva Mooska talu perenaine Eda Veeroja tutvustab suitsusauna jooniseid.

Foto: Ester Bardone

olla tööandja ainult iseendale, mitte piirkonnale laiemalt.

Kas võiks öelda, et teie uurimuses osalenud ettevõtjate motiivid olidki ikkagi pragmaatilised-majanduslikud? Turismitöö ei olnud kantud murest, et traditsioonilist kultuuri tuleb edasi kanda.

Sellise otsese kultuurivahendajana näevad ennast ilmselt tõesti vähesed, ehkki olen selliseid ettevõtjaid kohanud. Neil on ka keskmisest suurem huvi meie kultuuripärandi vastu tervikuna ja vajadus ennast selle kaudu määratleda.

Samas, kultuuriteadustes mõistetakse pärandit kui miskit minevikust, mida me täna väärtuslikuks peame ja tahame tulevastele põlvetele alal hoida. See eeldab teadmisi ja teadlikkust oma minevikust. Aga taluelu on moderniseerunud ja see tekitab küsimuse, kui palju kunagised maaelu traditsioonid üldse säilivad, kui eluviis on juba väga teistsugune.

On viidatud, et Euroopa Liidu maaelupoliitikate mõjul tuleb

kultuuriuurijatel ka mõiste «pärand» ümber defineerida. Praegu on see suund, et kogukond ise määratleb pärandit. Aga kes on kogukond, see on ka sageli ambivalentne. Kas mingi huvirühm on juba kogukond? Alati jäetakse sealt keegi välja, alati on midagi, mille üle vaielda.

Pärand on praegu hästi poliitiline küsimus.

Kuidas poliitika teie meelest turismiteenuste ja nende etendamise olemust kujundab? Nojah, kogu elamust ja positiivset maaelukogemust rõhutavat turismiteenust võib ju vaadelda ka teatud poliitika tulemusena. Nagu ka kogu Eesti maaelu praegust seisust: see ei ole ainult indiviidide vaba tahe või looming, vaid seal taga on poliitilised otsused, ja kaudselt ka Euroopa Liidu programmide ideoloogia. See tuli ikka enamiku ettevõtjatega jutuks.

Üks minu uuritavatest ehitas Leader-programmi abil liha suitsutamiseks lisasauna, kuna Eesti toidutervishoiu ja -hügieeni nõuded ei luba müüa liha, mis

on suitsutatud samas saunas, kus ennast pestakse. Toiduvalmistamise nõuded olid väikeettevõtjate sõnul vahepeal juba peaaegu restoraniköögi tasemel, nüüd on need osaliselt leebunud.

Aga see viib hoopis teiste nüanssideni poliitikas.

Viitate töös, et edukamad turismiettevõtjad on vähemalt pooleldi linlased: inimesed, kes kolivad maale tagasi või alustavad siin uut elu.

Jah, mõnda aega mujal elamine või linnas kontaktide omamine näib ikkagi vajalik, et edukam olla. Võib-olla osatakse siis ka lavastuslikult rohkem linnainimese kui kliendiga arvestada.

Üks Võrumaa ettevõtja rõhutas, et tal ei ole maaeluga seoses neid komplekse, mida ta ümberkaudsetel inimestel näeb, tänu sellele, et ta on paarkümmend aastat Tallinnas elanud. Tagasi tulles ta mõistis, mis on maaelus ja kohalikus kultuuris väärtuslikku.

Sageli aktiveerub selliste inimeste mõjul ka ülejäänud kogukond. ¹

Foto: erakogu

Kess koloosis akkab piäd kandma?

Eesti murretes esinevate verbiühendite põhjal eristuvad murdepiirkonnad pigem ida ja lääne kui põhja ja lõuna suunal, leidis arvutilingvist Kristel Uihoaed.

Mart Zirnask

mart.zirnask@ut.ee

«Eks murrete jaotamine on ükskõik mis tasandil mõnevõrra meelevaldne,» mõtiskleb keeleteadlane Kristel Uihoaed.

«Keel ei ole ju piiratud mingite kitsaste aladega, kus räägitakse väga omamoodi. Just lausetasandil tuleb väga hästi esile, et pigem on palju selliseid üleminekualasid. Ka teiste keelte uurimine on seda näidanud.»

Eesti traditsiooniline murdejaotus – põhjaeesti ja lõunaeesti murreteks – tugineb häälikulistel, sõnavaralistel ja vormimoodustuslikel joontel. Verbiühendite («tuleb lugeda», «peab jätkama» jmt) esinemissageduse statistiline analüüs, mida Uihoaed doktoritöö raames tegi, rühmitab murdeid aga pigem teistpidi, ida-lääne suunal.

Enam kui 613 000 sõnaga murdetekstide korpusel tuginev uurimus on esimene omasugune Eestis: kvantitatiivne lausetasandi analüüs, mis lisaks hõlmas korraga kõiki kümnet eesti murret.

TRADITSIOONID

Häälikud esinevad ka napis kõnes väga sageli, lausekonstruktsioonide grammatilise korduvuse väljajoonistamiseks peab aga keelematerjali olema palju rohkem.

Murdeuurijate huvi lausetasandil toimuva vastu ongi süvenenud alles viimasel kümnendil, koos tarkvaraliste analüüsivahendite arenguga.

«Traditsiooniline murdeuurimine on huvitunud sellest, mis on kirjakeelest väga teistmoodi ja erinev. Lasetasandil üldjuhul selliseid nähtusi ei ole, mida standardkeeles ei leiduks. Võib-olla sellepärast võis ka tekkida mulje, et mida seal ikka uurida on,» arvab Uihoaed.

AEG

Murdekorpuse koostamine veidi enam kui 200 intervjuust, mis salvestati põhiliselt 1960.–1970. aastatel. Praegu Eestis selle aluseks olnud kümnet murdeala nii selgelt eristaval kujul ei ole.

Teisisõnu, pilt, mida murretest luuakse, peegeldab tegelikult laias laastus poole sajandi tagust aega.

«See on, jah, selline paratamatus,» mõtiskleb Uihoaed. «Eriti sellise nähtuse puhul, nagu mina uurin. Mul ei ole võimalik materjali juurde koguda, analüüsida saan ainult seda, mis on olemas. Kadunud keelte ja nivelleerunud keelevariantide uurimisel on see üsna levinud probleem. Üritatakse teha nii hästi, nagu on olemasoleva materjali põhjal võimalik.»

Nüüdisaegset murdkeelt on

uuritud häälduse ja vormimoodustuse tasandil. Grammatika põhjalikum analüüs nõuab aga uurimisküsimusi, millega oleks praegustes oludes keeruline tegeleda. «Praeguses keelesituatsioonis ei oleks sellise uurimuse tegemine väga hästi võimalik,» ütleb Uihoaed.

ŽANR

Murdekoguja võib inimesega rääkida maast ja ilmast. Meie korpuse intervjuudes on kaudselt kombestikule, kooliskäimisele või sellele, kuidas mingit tööd tehti.

«Murdekogumine on üsna spetsiifiline suhtlussituatsioon,» räägib Uihoaed. «Ühelt poolt spontaanne kõne, inimene räägib, mis talle pähe tuleb, samas üritab salvestaja oma küsimustega vestlust suunata. Muidugi mõjutab selline žanr ka uurimistulemusi ja tekstide temaatika on suhteliselt piiratud. Aga see on jälle üldine probleem.»

VIGA

Uihoaia uurimismaterjal – spontaanne suuline keel – on kirjakeelega võrreldes väga muutlik. See teeb analüüsi keerulisemaks ja tähendab ka rohkem vigu materjali töötlemisel.

Verbiühendite eraldamiseks tuli murdetekstide korpus

osalauseteks lõhkuda. Selleks kasutas Uihoaed Kaili Müürisepa süntaksianalüsaatorit, mida on murdetekstide analüüsiks veidi kohandatud.

«Keele puhul ei ole ükski automaatne rakendus veatu,» räägib ta.

Kui analüsaator osalause piiridest aru ei saa, satub uurimusse ühendeid, mis ei ole tegelikult need konstruktsioonid, mida uurida soovitakse. See on suurim vigade allikas, ütleb Uihoaed. Seetõttu viskas ta välja kõik ühendid, mida esines materjalis vähem kui kolm korda.

«Ei ütle, et see on parim lahendus, aga analüüs näitas, et see suurendas õigesti tuvastatud ühendite protsenti.»

SUND

Üks piirkondlikke erisusi, mida Uihoaed koos juhendaja Liina Lindströmiga nüüd edasi uurib, on n-ö «tarvis/vaja» modaal-konstruktsioon. «Vaja» on väga levinud idapoolsetes murretes, «tarvis» esineb aga rohkem lääne pool (keskmurre: «ega siis ei ole korraga tarvis nii ahmida mitte»; mulgi murre: «kass meil vaja siin nõnda kavva olla omm»).

«Tuleb esile, et kogu aeg on kuskil mingi abstraktne väline sund, mille tõttu on midagi vaja teha või kuhugi minna. Elu on jube raske kogu aeg – aga mis seda tingib või kus see sundija või käskija on, jääb ebaselgeks,» arutleb Uihoaed.

«Murdetekstide puhul ongi ikka täiesti uskumatu, kuidas on võimalik rääkida igasuguste isikulõppudeta, kedagi mainimata, ja ometion arvusaadav, kellest või millest jutt käib.

Samas on selline isikule

viitamise vältimine eesti keeles ka üsna tavaline viisakusstrateegia.»

KONTAKT

Kõnelev inimene valib väljendeid alati mingis kontekstis. Statistiline analüüs aga eeldab sõnade esinemisel juhuslikkust, kirjutab Uihoaed doktoritöös.

Samuti, eri murretes võib sama verbiühend kanda eri tähendusi. Aga igasugune lausenähtuste varieerumine viitab pigem kasutussagedusele kui mõne konstruktsiooni puudumisele ühes või teises mures. Ja kasutussagedus on jälle seotud juhusega.

Seetõttu – mangugu ma palju tahan – Uihoaed verbivormide põhjal kaugeleulatuvaid kultuurilisi järeldusi ei tee, murdekõnelejaid kui piirkondlikke karaktereid visandama ei hakka.

«Mingil määral saab oletada, ja me ka uurime seda, et näiteks ida- ja lõunapoolsetes murretes on rohkem vene ja läänes rootsi keele mõju,» arutab ta. «Lääne mured kasutavad tunduvalt rohkem germaani keelte omaseid analüütilisi konstruktsioone. Aga sellist kontaktkeelte mõju on muidugi väga keeruline tõestada.»

KONSTRUKTSIOONID

Traditsiooniliselt on murrete uurimine justkui omaette keeleteaduse haru. Uihoaed kasutas oma hüpoteeside alusena nn konstruktsioonigrammatikat, mis on levinud teooria üldkeeleteaduses.

«Püüdsin uurida murdeid täpselt samamoodi, nagu tänapäeval tehakse üldkeeleteaduslikku uurimistööd. Ka murre on keel ja ma ei näe mingit põhjust, miks seda peaks uurima teistmoodi kui mis tahes muud keelevarianti, omaette metoodika ja teooriaga.

Pigem peakski kasutama võimalikult palju eri meetodeid keele eri tasanditel. See annaks rohkem ja mitmekülgsemat informatsiooni keele kohta üldiselt. Aga eks see senine arusaam ongi praegu muutuma hakanud.»

MUSTRID

Uihoaia doktoritöö on osa 2013. aastal alanud suuremast murdesüntaksi uurimisprojektist Est-DiaSyn, kus analüüsitakse samas keelekorpuses ka teisi lausetasandit nähtusi.

Kas need joonistavad välja samasuguseid või teistsuguseid mustreid, mõtleb Uihoaed. Milline oleks tervikpilt?

«Muidugi oleks väga huvitav teada, millest need grammatilised erinevused on tingitud. Miks on keel mingis piirkonnas just ühtmoodi või teistmoodi arenenud. Aga selle uurimine on juba mõnevõrra keerulisem. Ajaloolased, geograafid ja lingvistid peaksid kokku saama – võib-olla siis.»

VÖLU

«See on kulunud näide, aga saarlaste «ö»-d märkame inimesega suheldes kohe. Lauseehituse erinevusi me enamasti ei märka, kuni ei tee põhjalikku analüüsi.

Mind köidabki kõige rohkem uurimismaterjal ise. Mitte detailne lingvistiline tasand, millega keeletadlased võib-olla kõige enam tegelevad, vaid pigem just makrotasand: koondame palju andmeid kokku ja vaatame, mis pilt selle põhjal joonistub.

Kuidas sellest väga ebastandardsest, mitmekihilisest ja mitmemõõtmelisest materjalist saada poolautomaatselt kätte midagi, mida siis edasi uurida. Selline keele töötlemine on väga huvitav.» ①

Verbiühendite esinemissagedus paigutas ühte, homogeenemasse murdegruppi ranna-, saarte, kesk- ja läänemurde ning teise, suuremate seesmiste erinevustega gruppi kirde-, ida-, Mulgi, Tartu, Võru ja Seto murde. Järgnevalt mõned näited finitiivse verbi ja ma-infinitiiviga moodustatud konstruktsioonidest, mis ida-lääne suunal veenvalt erinesid.

hakkama	algus püsiühend	kess koloosis akkab piäd kandma (ida) siis lehmad akkavad piima lüksma (saarte)
minema	algus lokatiivsus püsiühend	et sõss läävät jo ilmaq ilosale minemä ku (Võru) pannkuokkidega läks seda titte vaatama (ranna) mies läks kaduma nagu sõea aeal (kesk)
olema	omadust väljendav proksimatiiv	aga sie öli kange magama (kirde) siis olivad vaidlema nagu (ida)
panema	algus kausatiivsus püsiühend	panin silades tulema (kesk) jahh ega mei vägisi tienima ei pane (ranna) no ja kui ta pane nee asjad sedasi akma (saare)
pidama	avertiiv kvotiiv impersonaalne kovatiiv modaalsus proksimatiiv	ku mina ema pidi minestama ära (ida) seal pidi vesilillisi olema (lääne) siis midagit pidi ikka sõnna pääle pandama (saare) sii pidi kaa kaunis noorest peast abielluma (Mulgi) ja mina pidin kukkuma ja kukkusingi (ida)
saama	tulevik imperfektiivne tulevik kausatiivsus püsiühend õnnestumine	kui tema kuulsad nime saa saad iest ja tagant üidma (kesk) se sai üks lollukkane olema (ranna) ei saand enam seda pidama (kesk) küll ma neega saan isegi akkama (kirde) et saa ma ruttõmbade minemä (Võru)
tulema	püsiühend lokatiivsus	ka nüid teist kord tuli lüksma (kesk) keda te tulette siin sõimama (ida)
käima (ma-infinitiivi inessiiv)	lokatiivsus	käisimi Pikkäsillal ja Liival ja jooman (Tartu)
olema (ma-infinitiivi inessiiv)	lokatiivsus omadus progressiiv proksimatiiv püsiühend	ma kullõmahh olõ (Võru) no mina olin alles ikka vist akkaja käimas (kesk) no sõda olli käeman (Tartu) ja edasi ikka oli vaomas vaomas ja maha kukkumas (lääne) neid tarkkasi onn olemas (lääne)

Allikas: Kristel Uihoaia doktoritöö «Verbiühendid eesti murretes»

Viljandi karjamaalt rahvuskoo ndise etteotsa

Merilyn Merisalu
merilyn.merisalu@ut.ee

2005. aastal Tartu ülikooli avatud ülikooli treeninguõpetuse ja spordijuhtimise diplomiõppe lõpetanud Tarmo Rüütli alustas jalgpallimänguga juba poisikese- na Viljandi karjamaadel. Eelmise aasta lõpus andis ta viimased kuus aastat peetud Eesti jalgpallikoondise peatreeneri ameti üle uuele mehele ja siirdus Tallinna Kalevi jalgpalliklubisse.

1973. aastal lõpetasite Tallinna ehitus- ja mehaanikatehnikumi, selleks ajaks olite aga juba mitu aastat klubitasemel jalgpalli mänginud. Kuidas nii läks?

Jah, mängisin kooli lõpetades juba FC Norma eest. Aga ega tol ajal ei olnudki teisi variante, kui kooli kõrvalt mängima hakata. Jalgpalli sai mängida 15–16-aastaselt B-klassis, 17–18-aastaselt A-klassis. Kui see läbi sai, oligi üleminek täiskasvanute jalgpalli. Sellises vanuses mängijaid klubid ikka jälgivad, mind kutsuti Normasse.

Kas õpetajad koolis selle pärast viltu ei vaadanud?

Kooliõpilased teevad ju ikka sporti. Trennides käiakse aga õhtuti, kooliasjad saab enne ära teha. Eks muidugi õpetajad kardavad natuke, mõned põevad rohkem, teised näevad aga suuremat pilti – elu ei koosne ju ainult ühest alast või aimest.

Minu kooliasju jalgpall enamasti ei seganud, aga muidugi oli vaja vahel treeninglaagris käia. Meie grupi juht tehnikumis küsis siis mõnikord: «Rüütli, ega teile ei tundu, et olete endale vale eriala valinud?». Kõik inimesed ei saa ju sportlastest aru, ega suhtu sellesse samamoodi. Ka tänapäeval on neid, kelle arvates sport ei ole tõsine tegevus ja paneb pigem õlgu kehitama.

Kuidas te jalgpalli juurde üldse jõudsite? Kas mängisite juba väiksena koos vendadega?

Ikka-ikka. Meie maja oli Viljandi äärelinnas: ühel pool linn, teisel karjamaad palliväljakuteks. Muidu öeldaks, et hoovijalgpall, aga meie elu käis karjamaal, mitte hoovis. Muidugi luges ka seltskond, kellega mängida saaks. Minuvanuseid poisse oli seal piisavalt ja jalgpall oli põhiline asi, mida juba 5–6-aastaselt koos tagusime. Mõne poisiga mängisime koos hiljem nii noortesarjades kui ka täiskasvanuna.

Treener olete olnud juba alates aastast 1990.

Jah, olin siis vist 36. Oli ju näha, et mängimise asi kisub lõpupoolle. Mul tekkis võimalus ja huvi, pakutigi treenerikohta ja nii tasapisi hakkasingi otsast pihta. Ja olen treener olnud siiani. Oli ka paar aastat, kus sai tehtud mõlemat. Vahepeal tuleb ikka ka ise platsil kaasa lüüa. Aga ma ei ole olnud korraka treener ja

mängija samas meeskonnas. Ikka pigem nii, et olen ühes mängija ja teises treener. Seda tegelikult juhtub siiani, olen pidevalt kuskil madalates liigades või eriüritustel platsil edasi mänginud. Selle eest tuleb tänada taevaisa: tervis on siia maale olnud korras ja on võimalik olnud endal ka aktiivne olla.

Kas mängija ja treeneri rollid erinevad väga palju või pigem täiendavad teineteist?

Minu jaoks on see olnud küll abistav, eelkõige tunnetuse mõttes. Ma saan väljakul tunnetada neid asju, mida oma meestele räägin, saan selle endast läbi lasta. See on väga oluline. Ma ei kujuta hästi ette, kuidas need treenerid, kes polegi oma elus jalgpalli mänginud, meeskonda juhendavad. Ju peavad neil olema mingid muud tugevad küljed, mis kasuks tulevad. Minu jaoks on igatahes väga oluline, et oskaksin olla mängijatega samal lainel.

Heal treeneril võiks siis ikka mängukogemus olemas olla?

Mina arvan küll, et see tuleb igal juhul kasuks. Neil, kes on kunagi platsil ise mänginud, on ikkagi kergem treener olla, kui lihtsalt teoreetiliste teadmistega katsetajatel. Muidugi oleneb, kuhu sa satud ja mis seltskond sul on. On ju meeskondi, kes mängivad ka ilma treenerita ära – oleneb, mis tasemel muidugi. Igal juhul ei saa see kuidagi segada, kui oled mängu ka ise läbi teinud.

Aga igast inimesest ju treenerit ei saa.

Muidugi ei saa, meil ei ole ju nii palju meeskondi, et kõigile jätkuks! Meeskonnas on umbes 20 meest, aga treenereid 1–2. Mängijaid mahub jalgpalliturule palju rohkem, nii et kõik, kes tahaksid treenerid olla, ei saa oma lemmikasjaga tegeleda. Aga muidugi taanduvad paljud asjad ka igapäevastele vajadustele. Võib-olla on paljudel sellistel, kes omadustelt treeneriks sobiks, muid asju teha. Eks see on ka omamoodi looduslik valik – kellel näkkab rohkem, need jäävad.

Olete juhendanud klubisid Pärnus, Viljandis ja Tallinnas ning olnud ka kuus aastat Eesti jalgpallikoondise peatreener. Kuidas selliselt positsioonilt Eesti jalgpalli areng tundub?

Tõsi, omal ajal olid meie võrkpall ja korvpall liidusarjades esindatud, jalgpall aga mitte. Kesken- duti aladele, kus olid pikemad traditsioonid ja suurem läbilöögivõimalus. Keegi ei hakka ju mingit kõrvale jäetud ala kunstlikult poputama, et anna neile ka raha, äkki tuleb midagi. Pidi olema olemas seltskond, kellel on oma alal juba mingeid tulemusi näidata. Raha antakse ju ikka siis, kui on, mida ette näidata, kõigile vahendeid ei jagu.

Aastatega on seisukohad natuke muutunud, jalgpall on kindlasti paremal järjel kui varem. On rohkem šansse ja rohkem

põhjust olla tõsiseltvõetav. Kindlasti on arengule kaasa aidanud ka vabaks läinud piirid. Me oleme vabad ja teed on lahti, väljundid olemas. Kunagi pidime kodumaal hauduma ja ei saanud kuskile minna. Mina olin näiteks 36, kui esimest korda meeskonnaga välismaale sain – käisime Poolas. Aga praegu on iga noortemeeskond käinud välismaal turniiridel. Vabamas ühiskonnas ja ühises tegutsemises tase ka ühtlustub. Nüüdseks on meil olnud piisavalt aega jalgpalliga tööd teha ja leida inimesi, kes mängida tahavad ja oskavad.

2001–2005 õppisite Tartu ülikoolis treeninguõpetuse ja spordijuhtimise diplomioppes. Mis teid tagasi kooli tõmbas?

See oli see nii-öelda sisemine rahutus. Tehnikum andis küll keskerihariduse, aga ma ei ole oma erialal eriti töötanud. Ma ei olnud lihtsalt rahul, et ei ole ülikoolis käimist proovinud, tahtsin selle läbi teha. Kui ma seda teinud ei oleks, siis teeksin endale vist siiani etteheiteid. Oli huvi oma ajud proovile panna. Juhendada mehi mitte ainult instinkti järgi, vaid toetada oma otsuseid ka teoreetiliste teadmistega. Nüüd on see tehtud ja mina olen rahul.

Avatud ülikooli süsteem sobis mulle väga hästi. Tööinimesena ei saa ju öelda, et nüüd ma lähen mõneks ajaks töölt ära, õppima. Nii ei saa, tsükliliselt käia sobis väga hästi ja terve see kogemus andis väga palju juurde. Minu jaoks oli olulisem kogu see õppimise protsess ise, mitte nii väga diplom. See pani lihtsalt i peale täpi.

Kuidas õppekava ja juhendajad ülikoolis tundusid?

Ma arvan küll, et Tartu ülikoolis

ei ole mittepädevaid õppejõude. Loomulikult oli eri lähenemisi selles mõttes, kuidas kontroll-töid või eksameid teha. Ma isegi ei mäleta, mis selle aine nimi oli, aga mulle meeldis väga ühe õppejõu lähenemine, et võite materjali kasutada. Minu arvates täiesti õige, sest küsimused ei olnud niisama lihtsad: kui sa ei olnud materjali läbi töötanud, ei oleks kuidagi teadnud, kust õiget vastust leida. See oli väga hästi kooskõlas ka küsimusega, mida me teeme: kas treenime mälu või saame targemaks selles osas, kust õigeid vastuseid elus leida. See on palju tähtsam, kui mingi täpse fakti mees pidamine.

Muidugi oli väga palju mitmesuguseid õppejõudusid. Oli rangemaid, leebemaid, väga karme – ikka nii, nagu elus on. Oli kindlasti perioode, kus olin mingite asjade pärast natuke stressis, et «õigeid» tähti saada. Aga nüüd on see tehtud. Kehakultuuri õppides on see hea asi, et kõik, mida õpime, tuleb ise läbi teha. Võimlemises naersin näiteks vahel, et pidi tegema asju, mida viimati teha tuli 7. klassis. Minu eelis oli see, et olen üsna heas füüsilises vormis, olen ju kogu elu ennast liigutanud ja aktiivne olnud. Mulle ei ole palju kaalu peale tulnud, aga mõnelt inimeselt nõuti ikka võimatut. Mingeid asju ei ole ju teatud kaalu juures enam lihtsalt võimalik teha. Aga kergejõustikus tuli ikka kõik asjad läbi teha.

Oli teooriat, oli praktikat. Olid ka suusalaagrid, orienteerumised. Eks oli muidugi seda ka, et said grupi ja pidid tunni andma, juhendama. Õppetöö oli optimaalne.

Juba praeguseks on teil olnud päris pikk ja edukas karjäär

tippspordis. Mida tagasi vaadates kõige parema meelega meenutate?

Minul on hästi läinud. Nii mängi- ja kui ka treenerina. Spordis ei saa keegi olla alati edukas, on tõusud ja langused. Tagasivaates on mul ainult positiivsed emotsioonid, head asjad jäävad ju paremini meelde. Halvad asjad mind ei huvita. Jalgpallis ei saa alati võita, kord võidab, kord kaotab. Kui sa ei suuda kaotusi unustada ja neist üle olla, siis on jama. Mina viskan kehva mängu kõrvale ja kesken-dun sellele, et saaks järgmine kord paremini. Sellist asja, et tagantjärele mõelda ja kiruda, et olen terve aeg vale asjaga tegele-nud, seda ei ole.

Eks raskeid aegu on ka olnud, see võib olla pikk või lühike. Kui näiteks kaotad mängu, on terve järgnev nädal, kus teed uue mängu jaoks tööd, raske. Läheb paremini, siis on raske aeg möödas. Koondises on ju tegelikult raske kogu aeg, ükskõik, kellega mängid, kogu aeg tuleb kõvasti tööd teha. Aga kõik on ju saavutatav! Kui hästi läheb, on emotsioonid jälle tasakaalus.

Meie jõudsime koondisega sin-namaani, et igas mängus oli meil väravalöömise soov. Kui värav tuli, siis teadsime, et oleme midagi ära teinud. Isegi kui lõpuks kaotus tuli. Kui me seda ei saavutanud, olime natuke pettunud ka siis, kui vastane oli väga tugev.

Koondis peab olema alati valmis, et mängu võit ei pruugi tulla. Tuleb leida mingi muu võit: oli hea mäng, suutsid end ületada, pakkuda vastasele mängu jooksul vastasseisu ning publikule rohkem rõõmsaid hetki. Tulemus loeb ka, aga see ei ole kõige olu-lisem, maksab ju pühendumus, protsess.

Praegu olete suundumas koon-dise juurest tagasi klubitasan-dile. Mis tundega lähete tagasi Tallinna Kalevisse, kus kunagi ise mängisite?

Koondise peatreener olin kuus aastat, siis ei pidanud võib-olla nii palju pisasjadega tegelema, sain plaane koostada ja palju mõelda. Koondises harjusin hommi-kuste trennidega, aga klubis on trennid hoopis teisel ajal, õhtuti. Paljud mängijad käivad ju päeval tööl. Nüüd algab igapäevane rutiin, hoopis teine elurütm. Kui sammulugeja peale panna, siis kindlasti tulevad numbrid tundu-valt suuremad. Aga samas on ehk näiteks närvipinget väiksem. Eks nende muutustega tuleb kohane-da, tegu on ju eri keskkondade ja nõudmistega.

Oskate ka koondise uuele pea-treenerile Magnus Pehrssonile midagi soovitada?

Võõrale inimesele on väga raske midagi soovitada. Pehrsson on minu jaoks tundmatu inimene. Olen kindel, et ta annab endast parima. Jalgpallis on muutused tavalised: vahetatakse klubisid, trennereid, võistkonnakaaslasid. Muutusega tuleb kaasa minna ja arvestada uue inimese nõudmistega ja nägemusega. Kohanema peavad nii tema kui ka tiim.

Sportlase ja treenerina on teid iseloomustatud kui rebase vais-tuga heatahtlikku killumeistrit. Kuidas päriselus asjad on?

Oi, mul päriselu ju ei olegi, ainult sport! (muigab kavalalt – toim) Vaist on mind kindlasti aidanud, olen nii mõnigi kord teinud õigeid otsuseid. Aga seda on aida-nud teha ka kogemus. Killumeis-ter... Ma olen öelnud, et võtke asja tõsiselt, aga mitte surmtõsi-

Tarmo Rüütli töö kuue aasta jooksul andis Eesti jalgpallikoondisele muu-hulgas kõigi aegade edukaima valiksarja. Fotod: 2x Mati Hiis / Õhtuleht / Scanpix

selt, läbi huumoriprisma saab ka anda õigeid signaale. Ükskõik, kas tegeled spordi, töö või millegi muuga. Mina surmtõsiste hulka kindlasti ei kuulu.

Kuidas pere sellesse suhtub, et jalgpall on nii suur osa teie elust?

Mul on vanust juba peaaegu kuus kümnet, kõigil on aega sellega harjuda olnud. Spordile meil perest keegi viltu ei vaata, keegi võhik ka ei ole. Eks kõik jälgivad ja teavad, mis toimub. Poeg Henri mängib ise jalgpalli, üks tütardest on tantsujuht, tegeleb truppide-ga ja tantsib ka ise. Sport on nii ehk naa osa kõigi elust, ükskõik, kas alustad jalgpalliväljakult või tantsusaalist.

Novembrikuu Postimehe intervjuus väitsite, et näiteks hobide jaoks teil aega polegi. Nojah, aga mis hobi mul vaja on? Minu elu on seotud ühe konk-reetse asjaga, mis võimaldab eri lä-henemisi: kas närin treeneripingil küüsi tugeva vastasega mängides, olen taastavas trennis mängijate-ga, juhendan taktikatreeningut,

kus on nüansid paigas, või mängin ise sõprade seltsis pulliga pooleks – see võimaldab mul kõike teha. Ma ei kahetse, et ei käi kuskil kalal või jahil. Pigem vaatan, mis päev toob. Kui Inglise liigal on huvitav mäng, väga hea, vaatan seda, kaks – veel parem! Saunad-värgid, mis sa muud ikka tahad. Kui teenid sellega leiba, mis teistele on hobi, on raske rääkida, mida vabal ajal teed. Ütleme siis nii, et elamine ongi minu hobi.

Ka teadmiste kogumise võiks hobina kirja panna. Kas te enam kooli ei plaani minna ja midagi juurde õppida?

Ei, aitab koolist! Tartust piisas mulle täiesti. Pealegi on mul ju suhteliselt palju koolitusi, kus käia tuleb. Üks koolitus ajab prae-gu teist taga, lõpuks on tahtmine juba neist eemale hoida. Viimase aja lööklause ongi mul see, et kar-dan muutuda eksperdik, kes teab kõike mitte millestki. Kasulikke asju ja huvitavaid aktsioone on küll. Aga et kooli minna ja jälle eksamistress läbi teha, seda ma enam vabatahtlikult endale kaela ei võta. ①

TEADUS ON LAHE, TEGELIKULT KA

Foto: Andres Tennus

Tõnis Tiimus

TÜ arvutitehnika 1. aasta magistrant

Ta oli kohal, kui Newton õunapuu all kukalt kratsis ning kui Apollo 11 maandus Kuule. Me kuuleme temast iga teine päev raadios, näeme televisioonis või leiame internetisügavustest. Paljusid meist äratavad ta hommikul. Tänapäeval juhib ta meie ronge, autosid ning aitab meil suhelda sõprade ja lähedastega – see on teadus.

Lifti ukseid avanevad. Kõnnin tavapärastel mööda tuttavat Tartu ülikooli tehnoloogiainstituudi 3. korruse koridori oma tööruumi poole. Tee peal märkan kolleegi askeldamas suhkruvatimasina kallal, samal ajal on tema laud täis tööriistu-kemikaalipurke. «Hei, millega sa tegeled?» küsin ma kerge muigega. «Aah, leidsin viisi kuidas üht uut tüüpi poorset polümeerkomposiiti lihtsasti valmistada. Muide, suhkruvatti tahad?» küsib ta vastu. Üks tass kohvi ja pulk värskelt valmistatud maiustust hiljem istun laua taha, et alustada oma päeva.

Täpselt selline vaatepilt avaneb iga kord, kui teadustöö, insenerivaist ning täpselt õige kogus loovust leiavad ühise joone ning tulevad kokku, et leiuta-

da midagi uutset. Tõenäoliselt üks põnevamaid aspekte selle ameti juures ongi võimalus luua. Sulle on antud sinu kaks kätt, ideedest tulvil pea ning eesmärk. Vaja on vaid kohale tulla, pühenduda ja avastada. Iga lõpetatud projektiga tunned, et annad omal väikesel viisil midagi maailmale tagasi ning samuti jõuad sammu võrra lähemale kahele kõiki teadlasi kimbutavale küsimustele *miks* ja *kuidas*.

Lapsena püüdis tõenäoliselt nii mõnigi lugeja ettevaatlikult lahti võtta vanaisa igivana üleskeeratavat äratuskella ning lapsemeelse entusiasmi ja üllatusega piiluda kõikide liikuvate hammasratasest ja ülekandemehhanismide vahele. Proovida seal midagi muuta või ümber tõsta ning vaadata, kuidas kell reageerib. Lustakalt turtsatada, kui kell hoopis vales suunas ringi käima hakkab ning loomulikult pärast kokkupanemist avastada, et üks hammasratas ja polt ootavad nukralt veel laua peal.

Seda protsessi juhib iga teadlase, noore või vana, vajadus vastata küsimusele: miks? Miks ta nii käitub? Miks on valitud just need kindlad komponendid? Miks see üldse tähtis on? Järgmisena tahavad tavapärastel vastust veel küsimused: kuidas ta töötab, kuidas ta käitub, kui midagi muuta? Kuidas ma seda paremaks saan teha?

Vajadus vastata nendele küsimustele tuleb meie tahtmisest mõista maailma, milles elame, et seda endale ja teistele meeelpärasemaks maalida. Siinkohal tulebki mängu teadus, mille eesmärk on käsitleda pealtnäha kaootilisi ja struktuurituid, tihtipeale isegi seletamatuid nähtusi või probleeme ning neist aru saada, leida neis seaduspärasus.

Peaaegu võimatu oleks üritada teha seda kõike üksinda. Minu silmis üks innustavamaid aspekte teaduse ja teadustöö juures on sama tee valinud mõttekaaslased. Lugematu arv kordi olen ma leidnud inspiratsiooni just oma kolleegidelt või kursusekaaslastelt. Tean väheseid teisi kommuune, kus on niivõrd suur koostöö ja toetus.

Samuti leiad harva muus seltskonnas inimesi, kes reede õhtul kell kaks öösel ikka veel oma projekti kallal nikerdavad või mõnda teooriat tõestada

üritavad. Kõige ilusam on siinkohal veel asjaolu, et enamasti ei ole motivatsioon rahaline kasu või isegi tähtaeg, vaid vajadus leida vastus iseenda küsimustele.

Üsna tihti kuulen ma töökaaslastelt «ma ei saanud magada, kuna ma tahtsin teada, miks see lahus ikkagi vahutama hakkas» või isegi tihemini «mul tuli üks idee». Tavaliselt mõne tunni pärast tulemuseks midagi täiesti absurdset humoorikat või imetlusväärset.

Kui paluda kellelgi ette kujutada teadustööd, siis esimese asjana näeb enamik vaimusilms tahlitait keerulisi matemaatikavalemeid või laboranti kaitseprillide ja eri värvi katseklaasidega. Tänapäeval on aga teaduse haare oluliselt laienenud ning uurimismetoodika palju muutunud.

Eestis on mitmeid võimalusi noortel kaasa lüüa tehnoloogia ja teaduse arengus. Näiteks telesaat «Rakett 69», Tartu ülikooli «Teadusbussi» programmis või iga-aastaselt robotikavõistlusel «Robotex». Viimase kahe puhul tean omast käest, et osalemiseks ei ole vaja olla tuumafüüsik või tipp-programmeerija. Oluliselt määravamaks saab järjekindlus, pealehakkamine ning kübeke kainet mõistust. Samas tuleb kohati viimanegi unustada ja läheneda probleemile täiesti teistmoodi.

Tähtis on viitsida käed külge panna ning imetleda, kuidas projekt kasvab-areneb ja tunda uhkust, isegi ekstaatilisest rõõmu, kui oled millestki süvitsi aru saanud või mõne eksperimendi tööle saanud. Alati ei pruugi ka mõista, miks see täpselt töötab, aga tulemus on siiski olemas ning olen korduvalt kogenud kurikuulsat *heureka* momenti alles siis.

Teaduses, nagu igasuguses arendustöös, leidub harva projekte punktist A punkti B. Enamasti pole lahendus kohe silmapiiril näha ning tihtipeale ei leia vastust esimese kolme Google'i otsingu seast, vaid uurides probleemiga kaudselt seotud teemasid-perifeeriat.

Vahel tuleb ka leppida olukorraga, et olemasolevate vahenditega pole võimalik mõnda probleemi lahendada. Veidike vürtsi lisabki asjaolu, et peaaegu iga projekti alguses polegi täpselt teada, kuhu lõpuks välja jõutakse või näiteks nagu penitsilliini puhul, mis tee peal kogemata veel avastatakse.

Teadus pole kauge ja kättesaamatu – ta on siinsamas nina all ja ootab avastamist! Iga päev näeb ilmavalgust järjekordne leiutus või uus ravim. Just täna lugesin, kuidas Londoni ülikoolis leiti HI-viiruse immuunpuudulikkuse põhjustaja või kuidas

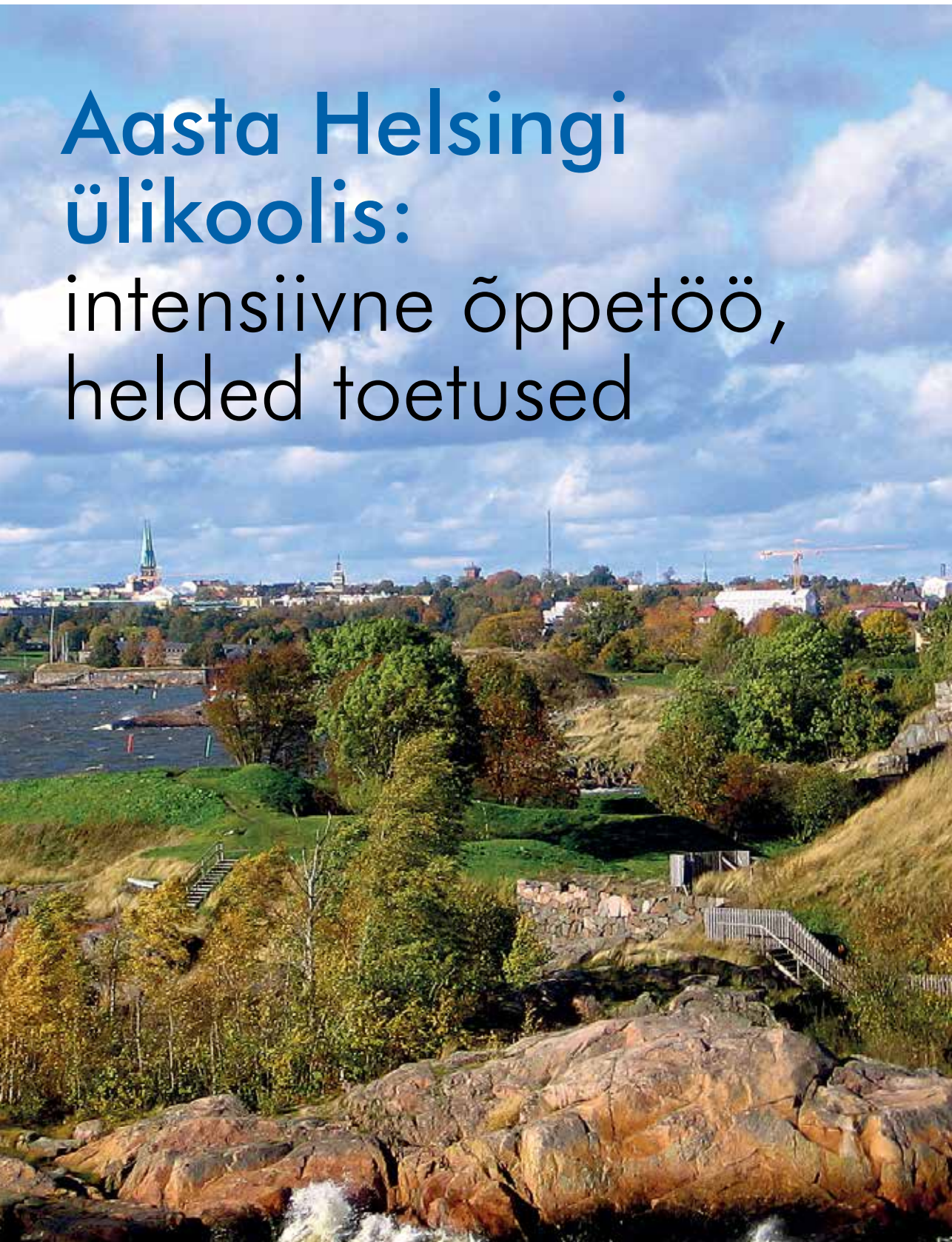
Prantsusmaale ehitatakse ITER-projekti raames eksperimentaalset fusioon-tuumaelektrijaama. Ma töotan iga päev koos inimestega, kes disainivad kosmosejaama, arendavad tehislühaseid, konstrueerivad kujumuutvaid roboteid ja õhtul trehvan linna peal EstCube'i kuupsatelliidi loojatega ning nad on kõik täpselt samamoodi inimesed nagu sina ja mina. Võib-olla on nad ainult mõne katseklaasi rohkem vahutama ajanud või paar robotit rohkem õhku lasknud.

Teadus annab meile võimaluse luua. Ta annab meile võimaluse muuta maailma nii enda kui ka teiste jaoks. Aitab meil mõista planeeti, millel elame, ning samal ajal loob meile omaette maailma täis mõttekaaslast, kes kõik omal moel sama eesmärgi poole püüdlevad.

Ta vastab küsimustele, inspireerib edasi pürgima ja kui sul igav hakkab, siis võid sa alati laborist natukene vedellämmastikku laenata ning ülijuhi peal magnetid hõljuma panna või programmeerida roboti, mis jalgpalli mängib. Teadus on lahe, tegelikult ka. ☺

Aasta Helsingi ülikoolis: intensiivne õppetöö, helled toetused

Kristi Veski

TÜ kirjanduse ja kultuuriteaduste
3. aasta üliõpilane

Eelmise õppeaasta sügis- ja kevadsemestril oli mul võimalus õppida külalisüliõpilasena Soome vanimas, Helsingi ülikoolis. Humanitaarteadusi õppiva tudengina toimus minu õppetöö kesklinnas, ülikooli peahoone ja pealinna külatajaterohkema vaatamisväärsuse, Senati väljaku vahetus ümbruses.

Tartu ülikooli filosoofiateaduskonna kogemuse taustal oli erinev, et semester jaguneb Helsingi ülikoolis kaheks õppeperioodiks, mida lahutab intensiivseks lugemisnädalaks nimetatav vahenädal iseseisvaks tööks ja esimesel õppeperioodil lõppenud ainetes eksamite-arvestuste sooritamiseks. Aineid loetakse kas esimesel või teisel õppeperioodil või kogu semestri ulatuses. Vaid ühe õppeperioodi vältavates ainetes toimub auditoorne töö vähemalt kaks korda nädalas. Tartu ülikoolile iseloomulikkuksamiperioodi, mille alguseks on loengud-seminarid lõppenud, Helsingis ei tunda. Semestri keskel ained lõppevad ja algavad pikema üleminekuperioidita ning semestri plaan on ühel või teisel perioodil loetavatest ainetest, eksamikuupäevadest ja kirjalike tööde tähtaegadest kirju.

Erineva ja huvitava hindamisvormina kogesin loengupäevikut kui essee aseainet ja raamatueksamit. Loengupäevik on nii tagasiside õppejõule kui ka üliõpilase refleksioon ühe loengu teemal, kus 2–3 leheküljel avatakse loengu sisu, seotakse see kohustuslikus kirjanduses käsitletu ja oma mõtetega ning vastatakse õppejõu võimalikele suunavatele küsimustele. Raamatueksam eeldab iseseisvat süvenemist kirjandusse ja ületeaduskonnalisel eksamipäeval, mis on tavaliselt laupäev, kirjalikult küsimustele vastamist iga materjaliüksuse kohta.

Loengutes käimine on Helsingi ülikoolis kohustuslik: nendes käsitletud teemasid õppekirjandus üldjuhul ei dubleeri ning nii mõnigi õppejõud nõuab, et aine läbimiseks aktsepteeritav arv puudumisi kompenseeritaks lisatööga. Õppejõud eeldavad ka seda, et loenguteemaga haakuv õppekirjandus on enne loengut läbi töötatud ning üliõpilased on valmis oma mõtteid ja küsimusi (rühma) arutelus jagama. Meeldivana jäi meelde, et õppejõud tulevad tudengitele lähedale, nende hoiak on väga avatud ja tudengisõbralik, mida toetab ka soomlaste üldine tava vanusest ja positsioonist sõltumata kõiki sinatada: dialoogile orienteeritud õhkkond lähendas omakorda ka loengurühma.

Intensiivset õppetööd toetavad väga hästi varustatud raamatukogud ja õppimiskeskused. Igal üliõpilasel on võimalus tagatiraha vastu taotleda magnetvõti, millega pääseb õppimiskeskusesse ka väljaspool lahtiolekuaegu: pühapäeva kõrval ka riigipühadel ja öötundidel. Raamatukogus on lisaks igal korrusel paiknevatele, isikliku laualambiga varustatud õppekohtadele ka eraldi ruumid

vaikust ja süvenemist nõudva lugemise tarvis: neis ei ole sobilik kasutada arvutit. Rühmatöö jaoks on võimalik broneerida arvuti ja videoprojektoriga varustatud rühmatööruume. Printimine on üliõpilastele 400 lehe puhul semestris tasuta.

Helsingi ülikoolil on kolm ametlikku keelt: riigikeelte (soome ja rootsi keel) kõrval ka inglise keel, kogu ülikooli puudutav informatsioon on alati esitatud kolmes keeles. Ülikooli töötajad valdavad suurepäraselt inglise keelt ning nii personal kui ka üliõpilaskond on märkimisväärselt rahvusvaheline. Ülikooli rahvusvaheliseks tuli iseäranis ilmekalt esile edasijõudnute soome keele rühmas, kus õppisid peamiselt rahvusvaheliste magistriprogrammide tudengid ning välismaalastest doktorandid: minu rühmakaaslased olid pärit Jaapanist, Hongkongist, Saksamaalt, Belgiast, Iisraelist, Guatemalast, Kanadast, Tšehhist, Venemaalt, Itaaliast ja Ungarist. Seda kirevat seltskonda ühendas tõsiasi, et enamiku meist oli Soome ja Helsingi ülikooli toonud armastus.

Soomlasest abikaasa tõi Helsingi ülikooli õpetama ka näiteks belglasest soome kirjanduse õppejõu, kes on selgeks õppinud nii soome kui ka rootsi keele ning tõlgib soome kirjandust flaami keelde. Soome kirikulugu ja Skandinaavia maade ajalookursustki lugesid Suurbritanniast pärit, Helsingis pere loonud õppejõud. Ka Helsingi linna nägu on kujunenud märkimisväärselt rahvusvaheliseks – pea 10% pealinlastest ei kõnele emakeelena soome või rootsi keelt – ning noored helsinglased võtavad seda iseenesestmõistetavalt. Oli meeldiv kogeda, et kolmest soomlasest ja ühest välismaalasest koosnevas seltskonnas kõneldi

inglise keelt ning iga kohalik, kes soovis vestlusega liituda, tegi seda vöörkeeles.

Pea igasse öppehoonesse on sisse seatud Helsingi ülikooli üliõpilaskonna hallatav üliõpilassöökla UniCafé, kus üliõpilaspilet annab võimaluse lunastada kosutav lõunasöök tavahinnast kuni 70% soodsamalt. Väsinud vaimu saab füüsilise tegevusega turgutada samuti üliõpilaskonna vastutusalasse kuuluvates spordiklubides: igas ülikoolilinnas asub vähemalt üks jõu- ja rühmatreeningusaal ning korraliku saunaga varustatud spordiklubi. Sarnaselt üliõpilassööklaga on ka spordiklubi hind tehtud õppurile võimalikult taskukohaseks: näiteks aastane liikmekaart maksab tudengile vaid 92 eurot. Lisaks pakub ülikool üliõpilastele esmatasandi arstiabi ja hambaravi, kusjuures esimene visiit hambaarstile on tasuta. Seda võimalust soovivad üliõpilased kindlasti kasutada: kuuldavasti tuleb oma üht tasuta konsultatsiooni oodata kuni aasta.

Peale tasuta kõrghariduse hoolitseb riik igati ka selle eest, et üliõpilasaastad mööduksid võimalikult mitmekülgset ja tervislikult. Veelgi enam, igale Soome tudengile, sõltumata leibkonna sissetulekust, on ette nähtud õppetoetus, mis küündib 500 euroni kuus. Sellest hoolimata käivad kohalikud üliõpilased suvekuudel ja kuu-pikkusel talveaheajal täiskohaga tööl. Peale selle töötatakse osalise koormusega ka semestri jooksul, sest ülikooli minek tähistab soome noorte jaoks ka iseseisvumist: on tavapärane, et õpingute alguses lahkutakse vanematekodust ka siis, kui õppima jäädakse kodulinna, ning korteriüür on iseäranis Helsingis märkimisväärne väljaminek. Ülikool ja mitmed üliõpilasorga-

Eelmise õppeaasta alguses avati uus Helsingi ülikooli pearaamatukogu, mille üliõpilased kiiresti omaks võtsid: pärast keskpäeva vabu õppekohti enam ei leidunud.

Fotod: 2x erakogu

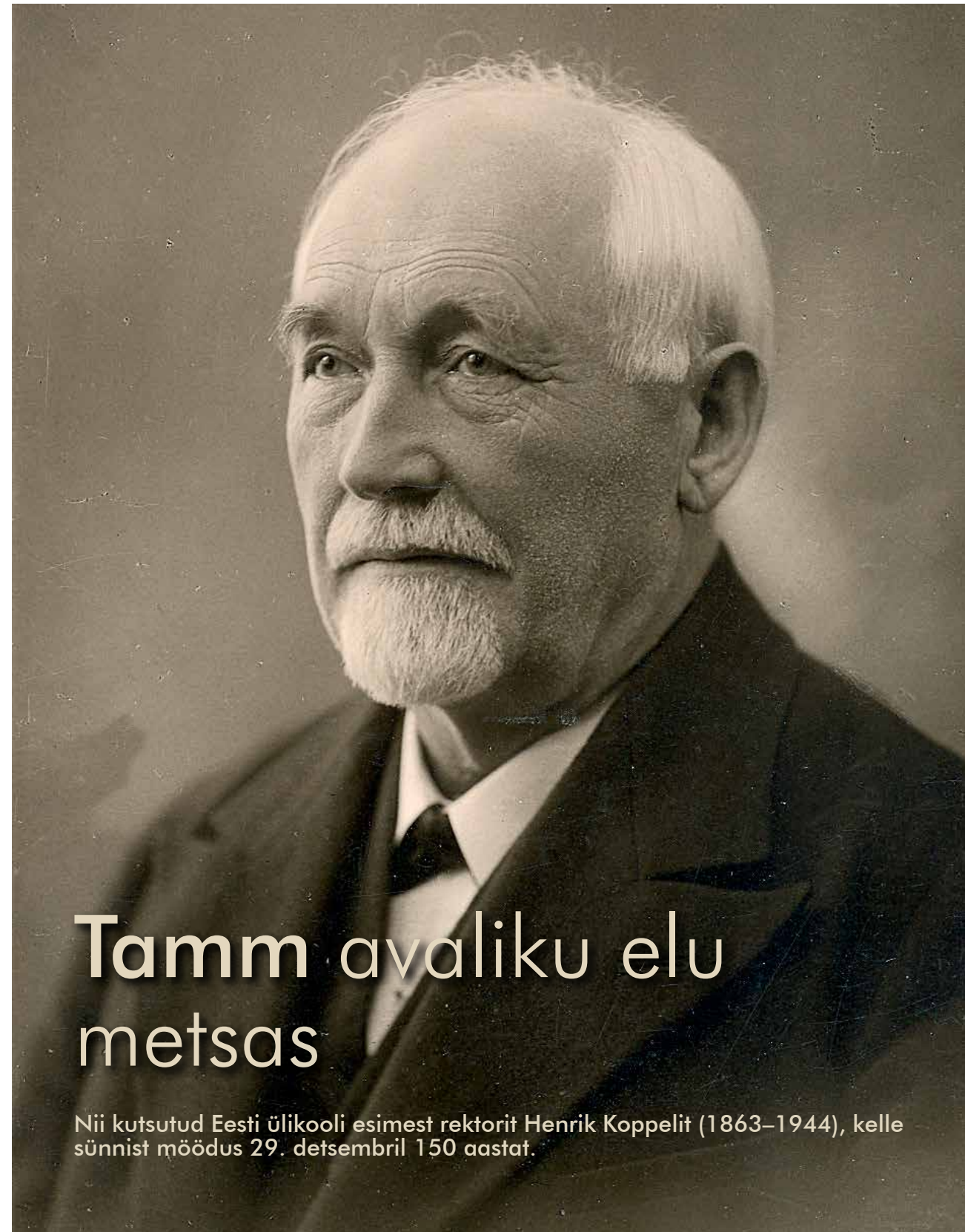
nisatsioonid pakuvad Helsingi eri piirkonnas aga ka taskukohasemat üliõpilasmajutust.

Kõige soodsam võimalus on jagada toakaaslasega korter-tuba, kus on kahele tudengile vajalik mööbel, kööginurk ja vannituba – majutusvõimalus, mis on kõige populaarsem vahetusüliõpilaste seas. Kohalikud hindavad aga eelkõige privaatsust ning eelistavad ühetoalisi kortereid. Suure nõudluse tõttu on nii mõnigi üliõpilasorganisatsioon kehtestanud korra, et esimese kursuse tudengid majutatakse mitmetoalistesse korteritesse, kus igal elanikul on omaette tuba, jagatakse kööki ja vannituba. Samal ajal võib end lisada ühetoalise korteri järjekorda: need on mõeldud eelkõige vanemate kursuste õppuritele. On märkimisväärne, et ka üliõpilaselamute esimesele korrusele on tavaliselt sisse seatud majaanikele graafiku alusel kasutamiseks mõeldud saunaruumid, millele võib lisanduda jõusaal ning ka grillinurgake hoovis.

Helsingi elanikke võib aga iseloomustada kui lihtsaid,

loomulikke ja siiraid inimesi, kes hoiavad küll pigem endasse, kuid kellega on pärast esimeste viisakuste vahetamist lihtne suhelda. Kõige kergem on soomlastega kontakti leida saunas. See on ainus võimalus, kuidas pimedatel ja külmadel talveõhtudel, mis Helsingis tunduvad veel krõbedamad kui Eestis, kehasse sooja saada. Soomlastele iseloomulik loodusarmastus avaldub aga linnaruumiski: Helsingi on väga roheline ja turvaline linn, mille arvukad pargid on soositud piknikukohad. Tõelisele linnarahva ja üliõpilaste pühale, volbriööle järgneval 1. mail panevad üliõpilased oma valged mütsid pähe ja kogunevad suurele ühisele piknikule. Nädalapikkune lihavõttevaheaegki veedetakse looduses: sõidetakse perega suvilasse või kui ilm lubab, Põhja-Soome suusatama.

Tundsin end Helsingi ülikoolis välistudengina tervitatu ja hoituna ning soovitaksin vahetusaastat põhjanaabrite pealinnas üliõpilasele, kes otsib kvaliteetset haridust ja head õppekeskkonda. ¹

Tamm avaliku elu metsas

Nii kutsutud Eesti ülikooli esimest rektorit Henrik Koppelit (1863–1944), kelle sünnist möödus 29. detsembril 150 aastat.

Varje Sootak

varje.sootak@ut.ee

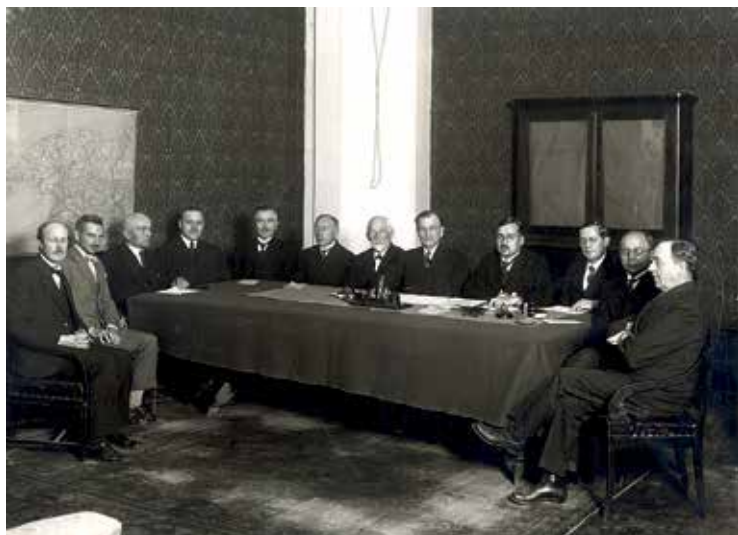
Professor Johan Köpp, Koppeli aegne prorektor ja tema järel rektoriks valitu, on kirjutanud, et sellel tugeval tammel Eesti avaliku elu metsas oli sitkust ja järeleandmata kindlust, kes raskes tormiski rahulikuks jäänud. Tamm küll, aga miks määras Eesti Vabariigi valitsus 1920. aastal verivärske ülikooli rektoriks ikkagi juba 57-aastase Henrik Koppeli?

ENNE REKTORIAEGA

Jaan Tõnisson iseloomustab Koppelit tema 70. sünnipäeva artiklis kui Eesti rahvusliku elu üht silmapaistvaimat tegelast, kes haaranud kõiki avaliku elu alasid. Oma rahva huvide eest väljaastumiseks tuli tollal ise teed rajada. Koppel oli seda teinud nii arstiteaduses kui ka laialdases ühiskondlikus tegevuses.

1890 arstiteaduskonna lõpetanud Henrik Koppel rajas Eestis uue meditsiiniharu: otorinolaringoloogiat. Kõrva-nina- ja kurguhaiguste arstina ülikooli polikliinikus suutis ta alustada tugevas saksa arstide konkurentsis erapraksise ja rajada ülikoolis kateedri. 1917 valiti Koppel sisehaiguste erakorraliseks professoriks. Ta oli esimesi eesti soost arstiteaduskonna professorid.

Henrik Koppeli, Oskar Kallase, Jaan Tõnissoni jmt rahvuslik tegevus tõuseb esile 1890ndail, nn Tartu renessansi aastail. Akadeemilise taustaga isikute tegevus erineb ärkamisest tunde-rahvuselusest. Oma põhimõtete elluviimisel mõisteti, et kui pole majanduslikku iseseisvust, pole ka rahvuslikku, kultuurilist ega poliitilist iseseisvust. Sihikindel ja

Tartu ülikooli valitsus 1929. aastal. Keskel akna all prorektor Henrik Koppel, vasakul käel rektor Johan Köpp.

Foto: Armin Lomp, TÜ raamatukogu

tasakaalukas Koppel sattuski just neisse ametisse, mis nõudsid praktiliste küsimuste lahendamist. Näiteks EÜS-is tõusis ta esimeheks ning oli 25 aastat vilistlaskogu esimees. EÜS-i maja valmis suuresti tänu Koppeli tegevusele.

Koppelist sai mitme seltsi, ühisuse ja organisatsiooni keskne tegelane, kus rahvusluse majandusliku külje edendamiseks tuli ka tulu hankida. Näiteks suudeti tema kaasabil leida inimesed, kes toetasid Tõnissonile Postimehe ostmist. Peetri kiriku koguduse esimehena algatas Koppel eestikeelse algkooli hoone rajamise ja koguduse ümberkujundamise, ta oli laulupeo peakorraldaja jne.

Teda jätkus teadus- ja erialaseltside etteotsa ning mitte lihtsalt esimehe või juhatuse liikmena, vaid ikka millegi algataja ja teostegijana. Kindlasti tuleks mainida Põhja-Balti arstide seltsi (algatusrühma liige ja esimees, ajakirja Tervis asutaja), Tartu looduseuurijate seltsi, selle ornitoloogiasektsiooni

asutamist, eesti õpetatud seltsi, eesti kirjanduse seltsi, Vanemuise seltsi jne. Harukordse töövõime, usaldusvärsuse ja suure õiglustundega Koppelit peeti enne Tõnissoni esilekerkimist koguni Tartu esimeseks meheks.

Koppeli kaasaegsed on arvanud ka, et tema eriline tõösse sukeldumine võis osalt tuleneda kolme väikelapse ja raseda abikaasa varase surma tõttu. Abikaasa Sophie Härms oli Jakob Hurda õetütar ning üks esimese sinimustvalge lipukanga õmblejaist. Koppel korraldas ka Jakob Hurda matused ning tegeles tema pärandi jäädvustamisega.

ESIMESEKS REKTORIKS

See pikk sirge hallipäiseks muutunud mees hakkas aga rahvusülikooli loomise algul ennast juba «koopariütlinä» tundma. Professor Koppel oli töötanud Esimese maailmasõja eest Vornõži evakueeritud Tartu ülikoolis ja läbinud seal Rumeenia kaudu ohtliku tagasitee. Mingil määral tekitas temas kõrvalseisja tunde

Vabadussõja kogemuse puudumine ning see, et ta polnud otseselt oma riigi eest võidelnud. Samuti see, et tegutsemas olid juba uued tundmatud noored.

Põlvkondade vahetuse murdepunkti aitas ületada ülikooli kuraatori Peeter Põllu soovitus määrata Koppel rektoriks. Eesti ülikooli loomise põhiraskus oli lasunud põhiliselt Põllu õul.

Sisuliselt rektoriaametis olnud Põld leidis, et tal on raske teha korraga arendustööd ja jooksvat asjaajamist. Eeltööde aegu olid moodustatud teaduskonnad, kinnitatud dekaanid ja esimesed õppejõud. Õppetöö oli alanud. Saksa- ja venekeelse ülikooli varemetele oli tarvis uus kindel vundament alla panna. Selleks peeti igati sobivaks tuntud mainega professorit, kes oli arstiteaduse arendamise kõrval suutnud ühiskondlikes organisatsioonides tasakaalukalt ja oskuslikult majandusprobleeme lahendada. Juhtuski nii, et kui Koppel saabus 1920. aasta 23. jaanuaril Venemaalt, määrati ta juba 13. veebruaril rektoriks.

VUNDAMENDI RAJAMINE

Esmalt oli vaja ülikool täita eestimeelsete ja -keelsete õppejõududega, püüda kõiges eesti keelega hakkama saada. Peale õppe- ja teadustöö oli tarvis välja kujundada administratiivne pool ja majandustegevus.

Uute struktuuride ning õppejõudude ja üliõpilaste arvu kasvu tõttu vajati uusi ruume ja hooneid. Arstiteaduskonnas võttis näiteks aega kliinikute ülevõtmine linnalt ja sõjaväelt ning nende sisseseadmine. Enne sõda valminud Aia tänava (Vanemuise 46) hoones oli asunud hospital ning alles nüüd oli võimalik sinna

muuseumid üle viia. Põllumajandusteaduskonnale saadi Raadi mõis, Kastre-Peravallast õpemetaskond, bioloogiajaamaks Saaremaal Kuusnõmme mõis. Juba esimestel aastatel loodi ühiskondlikke ja riiklikke ülesandeid täitvad bakterioloogia kabinet, seerumilabor ja õlikvide labor. 1924 osteti, remonditi ja anti üliõpilaskonna kasutusse praegu vana kohviku nime all tuntud maja.

Need on vaid üksikud näited Eesti ülikooli esimestest aastatest, kus äsja oli lõppenud sõda ning kus samal ajal käis uue riigi ülesehitamine. Kogu ülikooli tegevus vajab selget ja kaugelenägevat pilku. Rektorit allkirjaga dokumentid kajastasid ühiselt vastuvõetud otsuseid ning Koppeli enda seisukohad ei paista neist välja. Oma arvamust väljendas ta arvukates ajakirjandusartiklites nii meditsiini, hariduse kui ka muudel teemadel.

Koppeli kaasaegsed on pidanud teda meeskonnatöö tegijaks, kuid näiteks arstiteaduskonna professori Aadu Lüüsi meenutuste järgi suutnud rektor ülikooli valitsuses peaaegu kõik enda taht-

mise järgi korraldada. Teda on peetud vaikseks, kuid põhjalikuks töömeheks. Esimestel aastatel olnud rektori üks lähedasemaid abilisi arstiteaduskonna dekaan professor Konstantin Konik.

1925 vastuvõetud ülikooliseaduse järgi sai teoks ka esimest korda rektori valimine. Kolmeks aastaks valiti rektoriks Henrik Koppel, prorektoriteks Peeter Põld (kuraatori ametikoht kaotati) ja Johan Köpp.

Koos ülikooli ülesehitamisega kerkisid esile uued probleemid. Igal aastal astus *alma mater* i seinte vahelt välja üha rohkem haritlasi ning riigis tekkis küsimus, kas pole mitte tegu haritlaste üleproduktiooniga. Rektor selgitas oma artiklis, et ülikool ei õpeta ametit, vaid annab oma õpilastele teadusliku aluse.

Koppel kandideeris rektoriks ka kolme aasta pärast 1928 veidi enne 65-aastaseks saamist. Kaheksast kandidaadist kolm teise vooru jäänud olid ikka samad mehed – Köpp, Põld ja Koppel, kellest enim hääli sai Köpp. Niiviisi vahetasid Köpp ja Koppel oma kohad, sest Koppel määrati üliõpilasasjade prorektoriks.

Professor Henrik Koppeli (esireas vasakult teine) 80. sünnipäeva tähistamine.

Foto: Elmar Kald

Mitmetes mälestusraamatutes on arvatud, et võib-olla ei valitud Koppelit rektoriks tagasi seetõttu, et ta oli majandusajades liiga kokkuhoidlik. Täpsustatakse aga, et mitte tarvilikes asjades, vaid ta hoidunud lisa- ja liigkulutuste eest.

K-TÄHEGA JÄRGLASED

Võiks arvata, et kuna Koppeli ajal ehitati ülikool kindlale vundamendile, kuhu oli oma kivid ladunud ka 1922. aastast prorektor olnud Köpp, oli temal kergem *alma mater* it juhtida. Paraku nii see polnud. Köpp jätkas küll rahvusülikooli arendamise samu suundi, pidades oluliseks autonoomia ja terviklikkuse põhimõtet, kuid riigis kerkisid esile aina uued probleemid.

Juba eelmise kümnendi lõpus tuli majanduslikel põhjustel üliõpilaste arvu vähendada. Tõsteti õppemaksu, kallinesid kliinikumitasud. Ülikooli tegevust ei jätanud mõjutamata majanduskriis ning muud riigi tehtud kitsendused. Eriti kannatas rahapuuduse all teadustegevus. Nii tuli Kõpul oma eelkäijaga võrreldes hoopis enam ülikooli ja riigi pingelistes suhetes ülikooli eest seista. Teda on peetud seejuures rahulikuks ja tasakaalukaks selgitajaks ning ta suutnud ka 1934. aasta riigipöörde tingimustes ülikooli ühtsena hoida.

Johan Köpp valiti rektoriks kolm korda järjest (1928–1937). 1937 võeti jälle vastu uus ülikooliseadus, mis oluliselt kärpis ülikooli autonoomiat. Rektorit ei valinud enam ülikooli valimiskogu, vaid selle määras riigipea. Nii nimetati 1938. aastal uueks rektoriks taimefüsioloogia professor Hugo Kaho, kes suutis ülikooli arengut keeruliseks kujunenud

Teise maailmasõja eelõhtul jätkata. Kuigi just rektoriks nimetamine politiseeris mõneti tema isiku. Kaho rektoriks oleku ajal siiski majanduslik olukord paranes ning edenes ka teadustöö. Teda on kaasaegsed iseloomustanud kui pühendunud teadlast, kuid samas ka keerulise ja vastuolulisena.

Nii juhtisid kolm K-tähega rektorit Tartu ülikooli, kuni nende ülesehitatud hakkas 1940. aastal lammutama nõukogude okupatsioon.

Henrik Koppel emeriteerus 1933 ning suri 1944. Johan Kõpust (1874–1970) sai 1939 Eesti evangeeliumi luteri usu kiriku piiskop, 1944 Rootsi põgenemise järel oli ta kaua aastaid piiskop eksiilis. Hugo Kaho (1885–1964) vabastas uus võim ametist 1940. aastal, 1944 põgenes ta Saksamaale ning jätkas teadustööd sealsetes ülikoolides ja teadusasutustes.

Tartu ülikooli käekäik käis kõrvuti lammutamise, ülesehitamise ja kooshoidmisega. Iga rektor jättis sellesse oma jälje – kes meeskonna, kes väljapaistva isiksusena.

Rektorite rida, milles ikka veel troonib esimesest tammest – rektor Koppelist alguse saanud K-täht, on järgmine: Heinrich Riikoja (1940), Edgar Kant (1941–1944), Hans Kruus (1940–1941 ja 1944), Alfred Koort (1944–1951), Feodor Klement (1951–1970), Arnold Koop (1970–1988), Jüri Kärner (1988–1993), Peeter Tulviste (1993–1998), Jaak Aaviksoo (1998–2006), Tõnu Lehtsaar (kohusetäitja, 2006–2007), Alar Karis (2007–2012), Volli Kalm.

Selles reas on kaks rektorit, kes hakkasid uue riigi tingimustes üles ehitama Eesti ülikooli. Need on Henrik Koppel ja Jüri Kärner. Professor Kärner, kes oli Arnold Koobi ajal õppeprorektor ning asendas sageli rektorit, nägi, missugune peab ja ei pea ülikool olema. Ta oli esimene valitud rektor rohkem kui poole sajandi järel, aga ka rektor, kes lammutas veneaegse ja rajas praeguse ülikooli vundamenti, nagu esimene tamm professor Koppelgi.

Kasutatud kirjandus vt: www.ajakiri.ut.ee

Üliõpilastest ja nende elust

/.../Meie mõisted kõrge-
mast haridusest ja kõrge-
ma haridusega isikust on
ebamäärased. Mujal ilmas
on endastmõistetav, et
igaüks, ka kõrgema kooli
lõpetanu, peab omal alal
algama kõige madalamast
astmest ja jõudma kord-
korralt kõrgemale. Meil
tahetakse jalamaid saada
kõrgele.

Puudulik on meie juures

töödistsipliin ja seda nä-
havasti ei saagi parandada
ühe põlve kestel. Samuti ei
ole meie ikka veel vabad
eelarvamustest – haritud
inimesele ei kõlbavat iga
töö! Mujal ilmas on töö,
olgu see missugune tahes
ja tehtagu kelle poolt
tahes, ikka aukohal/.../.

Henrik Koppel
Postimees 1.XII 1929.

MARTIN EHALA – 50

Foto: Andres Tennus

20. detsembril 50-aastaseks saanud emakeeleõpetuse professori Martin Ehala mitmekülsus ja omaerialale pühendumus on imetlusväärne. Innustava, julgustava ja inspireeriva õppejõuna on ta mõjutanud nii Tallinna kui ka Tartu ülikooli noori filolooge, pannud neid otsima, avastama, looma uut ja nägema keele võimalusi ja vahendeid. Martini loengud ja seminarid on põnevad, sest oma terava sõna ja särava olemusega haarab ta kaasa ega lase mõttelaiskusel maad võtta. Teadlasena on Martinit huvitanud sotsiolingvistika ja keele kestlikkus, eesti keele morfosüntaktiline areng ja emakeeleõpetus.

Alguse sai Martini lingvisti- ja teadlasete Tallinna pedagoogikaülikoolist, kuhu ta asus õppima 1985. aastal. Noor inimene vajab oma teel eeskujusid-inspireerijaid. Martini suunajaks ja armastatud õpetajaks oli professor Mati Hint. Professori juhendamisel tulid esi-

mesed keelealased tööd. Korraga avanes aga Martinile tol ajal üsnagi haruldane võimalus kraadiõppeks Cambridge'i ülikoolis. Seal omandas ta 1991. aastal magistrikraadi keeleteaduses, 1996 aga kaitses doktoriväitekirja «Self-organisation and language change: The theory of linguistic bifurcations». Iseseisvaks teadlase ja õppejõu teeks oli aluspõhi loodud. Järgnes töö dotsendina, 1998. aastast professorina Tallinna ülikoolis. Tartu ülikooli vanemteadurina alustas Martin 2008. aastal, professorina 2009.

Martin on institutsionaalse uurimisprojekti «Eesti keele kestlikkus avatud maailmas» juht. Lisaks sellele on Martini juhtida ka emakeeleõpetusealane tegevus meie ülikoolis. Emakeeleõpetuse vallas on Martin muutnud hoiakuid ja suhtumisi mitmetesse keeleõpetuse probleemidesse: tema algatusel on eesti keele õpe muutunud praktilisemaks, elu vajadusi silmas pidavaks. Rohked Martini kirjutatud emakeeleõpikud, nagu «Noor keelekasutaja», «Kirjutamise kunst» või «Eesti keele struktuur» on sel teel omamoodi tähtsaks, rääkimata uue õppekava kujundamise alustest või uue emakeeleõpetuse liikumise algatamisest.

Lisaks akadeemilisele tööle on tal alati olnud ka administratiivseid ja teadusorganisatsioonilisi ülesandeid: ta on olnud Euroopa teaduste akadeemia noortesektsiooni «Euroopa generatsioon» liige, TPÜ filoloogiateaduskonna

dekaan ja akadeemilise komisjoni esimees, humanitaar- ja sotsiaalteaduste ajakirja Trames peatoimetaja ja tegevtoimetaja, Eesti teaduskompetentsi nõukogu liige, selle humanitaarteaduste ekspertrühma juht, Euroopa nõukogu keelehariduspoliitika ekspert ja retsensent, paljude tööühmade ja toimetuskolleegiumide liige.

Martin on mees, kes ei talla sisekäidud radadel, ta rajab uusi. Ta tunneb süvitsi mitmeid keelevaldkondi ja erinevaid keeleteooriaid ja see teeb ta teadlasepilgu avaraks ja üldistusi pakkuvaks. Martin on süstematiseerinud originaalsel viisil eesti keele morfoloogia, kujundanud funktsionaalsel keelekasutusel rajaneva emakeeleõpetuse, tõotanud välja uudse matemaatilise mudeli etnolingvistilise vitaalsuse hindamiseks; tema eksperditeadmisi ja ideid läheb vaja vägagi erinevate teemade puhul nii Eestis kui ka rahvusvaheliselt.

Uued ideed, algatusvõime ja riskijulge iseloomustavad kõiki ta tegevusi, tema haare on lai: Martin võtab avalikult sõna, diskuteerib, ja kui vaja, võitleb kodanikujulgelt ühiskonnale olulise eest.

Soovime imetlusväärse töövõimega professorile uusi säravaid teadusideid, tahet Eestile olulises kaasa rääkida, häid õpilasi, kolleege ja rõõmu ja rahuldust tööst. Ja muidugi õnne – nii isiklikus kui ka tööelus!

Eesti ja üldkeeleteaduse instituudi pere

Õnnitleme

85 Heinart Sillastu, arstiteaduskonna emeriitprofessor – 1. jaanuar

80 Valli Pastak, valvur – 27. jaanuar
Lea Praks, arstiteaduskonna emeriitdotsent – 30. jaanuar

75 Karl Karlep, sotsiaal- ja haridusteaduskonna emeriitdotsent – 5. jaanuar

70 Lennart Neiman, optika ja spektroskoopia assistent – 2. jaanuar
Mihkel Steinberg, keemik – 5. jaanuar

65 Viktor Seeman, kristallide füüsika ja EPR vanemteadur – 5. jaanuar
Anne Iher, infotehnoloogia peaspetsialist – 9. jaanuar

60 Juhan Pöldvere, infotehnoloogia spetsialist – 28. jaanuar
Ljudmila Vedina, vene keele lektor – 28. jaanuar

55 Ülle Mölder, raamatukoguhoidja – 12. jaanuar
Sirje Haas, raamatukoguhoidja – 15. jaanuar

50 Olli Nukk, raamatukoguhoidja – 12. jaanuar
Natalja Gordejeva, digitaliseerija – 13. jaanuar

KAITSMISED

19. detsembril kell 12 kaitses **Kadi Tamm** keemia erialal doktoritööd «Synthesis and Characterization of the Micro-Mesoporous Anode Materials and Testing of the Medium Temperature Solid Oxide Fuel Cell Single Cells» («Mikro-mesopoorsete anoodmaterjalide süntees ja karakteriseerimine ning keskmise temperatuursete tahkekeksidsete kütuseelementide testimine»). Kaitsmine toimus Chemicumis (Ravila 14a–1021). Juhendaja prof Enn Lust, oponent prof Peter Holtappels (Taani tehnikaülikool, Taani).

20. detsembril kell 10 kaitses **Iva Bozhidarova Stoyanova-Slavova** keemia erialal doktoritööd «Validation of QSAR/QSPR for Regulatory

Riina Kasterpalu, multimodaalse korpuse spetsialist – 15. jaanuar
Kersti Kokk, inimese anatoomia dotsent – 15. jaanuar
Meelis Till, remonditööline – 31. jaanuar

45 Nele Nemvalts, õppekorralduse spetsialist – 24 jaanuar
Mikhail Brik, materjalide kompuuter-modelleerimise (dora) professor – 30 jaanuar

40 Anton Terasmaa, füsioloogia vanemteadur – 6. jaanuar
Rutha Jäger, füüsikalise ja elektro-keemia teadur – 7. jaanuar
Kersti Kurri, õppekorralduse spetsialist – 16. jaanuar
Ege Annok, vanemraamatupidaja – 20. jaanuar
Anatoli Vladimirov, meditsiinitehnoloogia spetsialist – 20 jaanuar
Sven Aller, informaatika assistent, haridustehnoloogia lektor – 30 jaanuar

Purposes» (Valideerimine QSAR / QSPR reguleerimise eesmärgil). Kaitsmine toimus Chemicumis (Ravila 14a–1021). Juhendaja prof Mati Karelson, oponent prof Maria Cristina Menziani (Modena ja Reggio Emilia ülikool, Itaalia).

13. jaanuaril kell 10 kaitses **Eneli Oitmaa** molekulaardiagnostika erialal doktoritööd «Development of Arrayed Primer Extension Microarray Assays for Molecular Diagnostic Applications» («Praimer-ekstensiooni meetodil põhinevate DNA kiipide kasutamine molekulaardiagnostikas»). Kaitsmine toimub molekulaar- ja rakubioloogia instituudis (Riia 23b–105). Juhendaja prof Andres Metspalu, oponent prof Aarno Palotie (Wellcome Trust Sangeri instituut,

35 Maie Kiisel, sotsiaalse kommunikatsiooni assistent – 1. jaanuar
Martin Vilbaste, metroloogia ja analüütilise keemia teadur – 5. jaanuar
Kaido Viht, bioorgaanilise keemia teadur – 6. jaanuar
Erko Jakobson, atmosfäärfüüsika teadur – 16. jaanuar
Kadri Rootalu, sotsiaalse analüüsi meetodite assistent – 25. jaanuar
Tuuli Tuisk, foneetika labori teadur – 26. jaanuar
Aleksandr Lisovski, optika ja spektroskoopia teadur – 27. jaanuar

30 Maria Tamm, filosoofiateaduskonna dekanaadi koordinaator – 22. jaanuar
Eele Õunapuu-Pikas, tehnik – 31. jaanuar

Soome molekulaarse meditsiini instituut, Helsingi ülikool, Soome).

16. jaanuaril kell 10 kaitses **Raul Toomla** politoloogia erialal doktoritööd «De Facto States in the International System: Conditions for (In-)formal Engagement» («De facto riigid rahvusvahelises süsteemis. (Mitte-)formaalse kaasamise tingimused»). Kaitsmine toimub sotsiaal- ja haridusteaduskonna nõukogus (Lossi 36). Juhendaja prof Eiki Berg, oponent prof Deon Johannes Geldenhuys (Johannesburgi ülikool, Lõuna-Aafrika vabariik).

17. jaanuaril kell 10 kaitses **Jekaterina Jutkina** geneetika erialal doktoritööd «The Horizontal Gene Pool for Aromatics Degradation:

Bacterial Catabolic Plasmids of the Baltic Sea Aquatic System» («Aromaatsete ühendite lagundajate mobiilne geenifond: Läänemere bakterite kataboolsed plasmiidid»). Kaitsmine toimub molekulaar- ja rakubioloogia instituudis (Riia 23b–105). Juhendajad prof Ain Heinaru, vanemteadur Eve Vedler, oponent prof Kornelia Smalla

TUNNUSTUSED

TÜ suure medali ja tänukirjaga tunnustati 65. sünnipäeval arstiteaduskonna bio- ja siirdemeditsiini instituudi biokeemia osakonna juhatajat, meditsiinilise biokeemia professorit **Mihkel Zilmerit** ja immunoloogia professorit, akadeemik **Raivo Uibot**.

TÜ väikese medali ja tänukirja pälvisid 75. sünnipäeval filosoofiateaduskonna emeriitprofessor **Rein Vihalemm**, 60. sünnipäeval loodus- ja tehnoloogiateaduskonna molekulaarbioloogia professor **Jaanus Remme**, 50. sünnipäeval loodus- ja tehnoloogiateaduskonna loomade füsioloogilise ökoloogia professor **Peeter Hõrak**; samuti endine loodus- ja

(Julius Kühni instituut, föderaalne kultuurtaimede uurimiskeskus, epidemioloogia ja patogeene diagnostika instituut, Braunschweig, Saksamaa).

24. jaanuaril kell 14.15 kaitses **Liane Viru** tehnika ja tehnoloogia erialal doktoritööd «Development and Analysis of Novel Alphi-

tehnoloogiateaduskonna füüsika instituudi materjaliteaduse osakonna insener **Margarita Kink** ja endine personaliosakonna juhataja **Mari Nõmm**.

TÜ aumärgi ja tänukirjaga tunnustati 65. sünnipäeval filosoofiateaduskonna kultuuriteaduste ja kunstide instituudi kirjanduse ja teatriteaduse osakonna õppekorralduse spetsialisti **Ragna Jõe-saart** ja 60. sünnipäeval arstiteaduskonna bio- ja siirdemeditsiini instituudi patoloogilise füsioloogia vanemassistenti **Ehte Orlovat**.

TÜ aumärgi pälvis majandusteaduskonna rahvamajanduse instituudi endine sekretär **Anne Kuigo**.

TÜ tänukirja pälvisid 70. sünni-

rus-Based Multifunctional Gene Therapy and Expression Systems» («Alfaviirustel põhinevate multifunktsionaalsete geeniekspressiooni ja -teraapia süsteemide väljatöötamine ja funktsionaalne analüüs»). Juhendaja prof Andres Merits, oponent Cristian Smerdou, PhD (CIMA Pamplona meditsiini-uuringute keskus, Hispaania).

päeval raamatukogu käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonna raamatukoguhoidja **Tatjana Šahhovskaja**, 65. sünnipäeval ülikooli kauaaegne koostööpartner ja praktikajuhendaja **Hille Karu**, 55. sünnipäeval loodus- ja tehnoloogiateaduskonna keemia instituudi anorgaanilise keemia teadur **Allan Hallik** ning 50. sünnipäeval arstiteaduskonna õppeprodekaan, meditsiinilise mikrobioloogia dotsent **Tõnis Karki**, arstiteaduskonna tervishoiu instituudi terviseuuringute teadur **Diva Eensoo** ja majandusteaduskonna rahvamajanduse instituudi sekretär **Ülle Maidla**; samuti elukestva õppe keskuse endine täiendusõppe programmijuht **Helve Raik** ning «Matemaatika õhtuõpiku» autorid **Juhan Aru**, **Kristjan Korjus** ja **Elis Saar**.

VABANDUS

Elmises UT-s ilmunud intervjuu geograaf Kristina Sohariga («Tammētüves peituv kliima», lk 29-31) sisaldab mitmeid vigu, kuna pabernumbrisse jõudis toimetaja eksimuse tõttu vale fail, lõplikult toimetamata tekstiversioon.

Esiteks, dendrokronoloogiliste hinnangute puhul ei saa rääkida täpsusest «tuhandetes» aastates, vaid aastastest täpsusest absoluut-

ses ajaskaalas.

Teiseks, arhitekt Kalvi Aluve dateeris ajaloolisi hooneid Lääne-, mitte Lõuna-Eestis.

Kolmandaks, Euroopa vanim, Hohenheimi tammekronoloogia hõlmab proove üle kogu Lõuna-Saksamaa ning täpsusega üks aasta.

Neljandaks, kui puidu aastarõngad hõlmavad 100–200 aastat,

siis saab selle vanuse paika panna täiesti üheselt, mitte aga «peaaegu» üheselt.

Viiendaks, Euroopas läänest itta liikudes muutub kliima ikka merelisest mandrilisemaks, mitte vastupidi.

Parandatud versioon on UT veebis. Toimetust palub asjaosalistelt vabandust.

TEATED

Jaauvaris TÕ aulas: 8. jaauvaril kell 14.15–18 Tartu ülikooli vabade kunstide prof Arvo Pärdi «Sõna ja muusika» seminar; 9. jaauvaril kell 11–17 Tartu ülikooli teaduskooli rahvusvaheline konverents «Talendid tuleviku teenistuses III», 10. jaauvaril kell 9–14 konverents jätkub; 17. jaauvaril kell 19–21 Tallinna filharmoonia kontsert «Mozarti klaverikontserdid», esinevad Kalle Randalu ja Tallinna kammerorkester; 23. jaauvaril kell 20–22.30 Põhja-maade antroposoofiliste arstide konverents «Mida vajavad lapsed tänapäeval»; 31. jaauvaril kell 16 Eesti filharmoonia kammerkoori kontsert.

TÕ pensionäride ühingus

Vitae: 2. jaauvaril kell 12.30 arstide klubi; 6. jaauvaril kell 16 käsitööring; 7. jaauvaril kell 13 lauluring; 16. jaauvaril kell 11 humanitaaria klubi; 21. jaauvaril kell 11 elulooring, kell 13 lauluring; 23. jaauvaril kell 15 keemikute klubi; 27. jaauvaril kell 16 põltsamaalaste klubi.

Tänavu ootab **Hullu Teadlase kabinet** kõiki huvilisi igal laupäeval kell 11–13 Tartu ülikooli muuseumi peamajja toomkirkusse, kus viiakse läbi põnevaid eksperimente. Homme, 4. jaauvaril kell 11–13 toimuva eksperimendi teemaks on talv. Uurime ja avastame, miks talvel on nii vähe valget aega ja miks on meil sel aastaajal pidevalt külm. Lisaks saame teada, miks sajab talvel lund ja mis on veel talvisele ajale iseloomulik. 11. jaauvaril kell 11–13 toimuva eksperimendi teemaks on külm. Uurime ja avastame, kui külm on külm ning missugu-

ne koht on kõige külmem koht planeedil Maa. Samuti saame teada, kuidas tulevad inimesed ja erinevad loomad külmaga toime. 18. jaauvaril kell 11–13 toimuva eksperimendi teemaks on lumi. Uurime ja avastame, mis on lumi ja miks ta on valge. Samuti saame teada, kuidas lumekristallid endale kuju saavad. Teeme ka kuuma jää katse ning valmistame ise lund. Hullu Teadlase eksperimendi pääseb uudistama muuseumi tavapäraste piletihindadega.

14. jaauvaril kell 16–18 toimub filosoofiateaduskonna ringauditooriumis (Jakobi 2) **rahvusteaduste loengusarja loeng** «Kuhu kuulub eesti keel?», mida peab professor Helle Metslang. Loengus arutleb ta tänapäeva eesti keele üle. Keelesuguluse vaatevinklist kuulub eesti keel soome-ugri keelkonna läänemeresoome keelerühma. Tänapäeva eesti keel kannab endas keelerühma tüüpilisi struktuurijooni, samas aga ka jälgi keelesisestest eriarengutest ning pikaaegsetest kontaktidest muude keeltega. Kas eesti keel võiks kuuluda mingisse keeleliitu või muu sellise kontaktialasse?

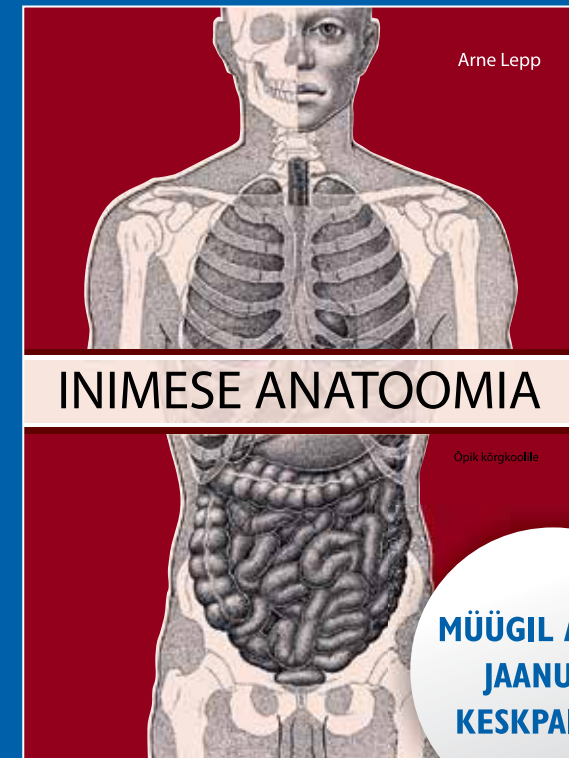
25.–29. jaauvaril kell 9–20 leiab Tartu ülikooli filosoofiateaduskonnas aset **konverents** «7th Global Wordnet Conference» («7. rahvusvaheline Wordneti konverents»). Tegu on jätkuga varasematele konverentsidele, mis on toimunud Indias (2002, 2010), Tsehhis (2004), Koreas (2006), Ungaris (2008) ja Jaapanis (2012). Wordnet on uuema põlvkonna mõisteline arvutisõnastik, kus lisaks sõnade tähenduste eristamisele on fikseeritud ka tähendustevahelised seosed. Eri keelte wordnet-tüüpi

leksikaalsemantilisi andmebaase on loodud üle 60 ja seda peetakse loomuliku keele rakendustes oluliseks ressursiks. Konverentsi eesmärk on tuua kokku lingvistid, arvutilingvistid, keeletehnoloogid ja kõik, kes on huvitatud keele ja arvuti seostest. Konverentsi raames toimub ka leksikaalsete suhete teemaline töötuba.

Haridus- ja teadusministeerium ning SA Archimedes

kuulutavad välja konkursi parima 2013. aastal ilmunud eestikeelse kõrgkooliõpiku (originaal- või tõlkeõpik) selgitamiseks ning selle autori või tõlkija tunnustamiseks. Auhinnakandidaate võivad esitada Eesti teaduste akadeemia või selle allasutused, avalik-õiguslikud ülikoolid ja rakenduskõrgkoolid või nende struktuuriüksused, mittetulundusasutused ja eraisikud (k.a õpiku autor või tõlkija). Ettepanekuid konkursil osalemiseks koos vajalike lisamaterjalidega ootavad valdkondlikud ekspertkomisjonid 31. jaauvarini.

7. veebruaril korraldab Eesti naisüliõpilaste selts **konverentsi naistest, meestest ja haridusest**. Konverentsil räägitakse Eesti ülikoolide soolisest lõhest ehk sellest, et tudengkonnast 70 protsenti on naised, 30 protsenti mehed. Kuhu jäävad kõik need naised? Nimetatud tasakaalutus omab tagajärgi tööjõu jaotuses ja ka Eesti elanikkonna paiknemises. Konverentsil küsime, miks on olukord selline ja püüame vastuseid leida tunnustatud psühholoogide, sotsiaalteadlaste ja pedagoogide abiga. Räägime soolist lõhet põhjustavatest teguritest nii kodu, kooli kui ka ühiskonna tasemel.

Arne Lepp

INIMESE ANATOOMIA I

2., parandatud trükk

ISBN 978-9949-32-409-5, 480 lk

Inimese normaalse süstemaatilise anatoomia õpik hõlmab anatoomia üldosa ning liikumis- ja siseelundeid. Raamat on varustatud Arne Lepa ja Rauno Thomas Mossi originaaljoonistega.

TARTU ÜLIKOOL
KIRJASTUS737 5961
tyk@ut.ee
www.tyk.ee*Teaduskirjastus aastast 1632*

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Tartu Ülikool
Ülikooli 18, 50090 TARTU
Tel: 737 5100
E-post: info@ut.ee
www.ut.ee